

STJØRNA

HEIMBYGDA VÅR

Storfossen i Rødsjøelva med regnbue

Stjørna heimbygdslag

Årshefte nr. 8 - 2012

Hva er din historie

Jeg hørte på radioen en dag et uttrykk; «Hva er din historie, hva er igjen etter deg». Det fikk tankene i gang.

Hva vil huskes om deg, men mye viktigere; hva vet familien, slekta, naboer, ja alle de andre hvordan det var i din oppvekst og hvordan var samfunnet du vokste opp i. Hvordan levde en i hverdagen, hvilke muligheter var det for utdanning og arbeid.

Hvis du skriver dette ned så er det historia om deg og ditt liv, men det vil også bli den virkelige historia om samfunnet på den tiden. I historiebøker leser vi om konger og kriger, om nød og rikdom, men lite om livet og forholdene for folk flest.

I årsheftene har vi tatt med stoff fra noen som har skjønnet viktigheten av beretningen om sin historie. Matias Sommerseths beretning var ikke bare historia om hans liv, men og en historie om fiskerinæringa fra en som kjente den godt og vaks opp med fiskerlivet.

Det kan nevnes flere som har skrevet ned episoder eller beretninger fra sitt liv eller om personer og hendelser de visste om. Dette er stoff som vi vil ha mye mer av.

Gi dine barn og barnebarn med flere, den gave at de får den nedskrevne historia. Det som er skrevet har varig verdi.

God jul til alle medlemmer.

STJØRNA HEIMBYGDSLAG

Per Husby

Leder og ansvarlig redaktør

per.husby@online.no

Trykt hos Skipnes AS desember 2012

ISSN 1893-1928

Takk

Det flotte bildet på forsida er tatt av John Artur Winsjansen. Takk til alle som har bidratt med historier og bilder. Uten alle disse har det ikke blitt et årshefte.

Vi ønsker å gi ut flere hefter, så kom med stoff. Da blir det et blad neste år også og i mange år framover.

Innhold

Tittel	Forfatter/referent
<i>Handel i Sørfjorden</i>	<i>Per Husby</i>
<i>Amerikabrev</i>	<i>Nekolai Dahl/Bjarne Selnes</i>
<i>Et barndomsminne</i>	<i>Johan A. N. Selnes</i>
<i>Stjørna Idrettslag</i>	<i>Per Husby</i>
<i>Drukningssulykke i Vorpvikan i 1930</i>	<i>Eilif Rødsjø</i>
<i>Ordførere i Stjørna</i>	<i>Per Husby</i>
<i>Historia til Stjørna kommune</i>	<i>Per Husby</i>
<i>Et ærend i Vågen</i>	<i>Åse Hammer</i>
<i>Peter Laurits og bjørnen</i>	<i>Hans Bromstad</i>
<i>Anton Lillemo</i>	<i>Eilif Rødsjø</i>
<i>Ulven og grisen</i>	<i>Johan A. N. Selnes</i>
<i>Prolog</i>	<i>Johan Arnt Kjelsli</i>
<i>Ramsløk</i>	<i>Eilert Bjørkvik</i>
<i>Nøytralitetsvakta</i>	<i>John Selnes</i>
<i>Kjerstina Lunde</i>	<i>Per Husby</i>
<i>John Lunde</i>	<i>Per Husby</i>
<i>Mineutleggeren Frøya</i>	<i>Edvin Sagen</i>
<i>Geita – et trivelig husdyr</i>	
<i>Postbefordring i Fosen</i>	<i>Erling Nergård</i>
<i>Nytt fra Heimbygdslaget</i>	

Aktiviteter i laget i 2013

Vi håper å holde «koken» også i det nye året. Det er mye å gripe fatt i for å ta vare på historia til heimbygda vår. Vi vil at flest mulig skal ha utbytte av å være medlem. Alle kan bidra til dette. Du kan bidra med:

Stoff til årsheftet:

Send oss stoff i form av noe som du eller andre har skrevet. Det kan være historier om hendelser, personer osv. Mat er kultur så oppskrifter fra gamle dager savnes – særlig for bruk av sild og fisk. Vi kan bearbeide og reinskrive det.

Bilder:

Bilder er den enkleste måte å bevare historia på. Vi har mål om å få lagt ut flere bilder på heimesida. Dessuten er det mye arbeid med å katalogisere bildene. Til dette trenger vi hjelp så har du interesse av slike ting, ta kontakt.

«Gammeltida»

Vi har møter 2. onsdag i måneden som regel. Motene er vanligvis på biblioteket på Mælan, men ett møte høst/vår har vi lagt til andre steder. Følg med på plakater og på heimesida.

Første møte på nyåret er 9. januar kl. 18.00 på biblioteket på Mælan. Tema handarbeid for kvinner og menn i gamle dager.

Handel i Sørfjorden

Av Per Husby

Ved folketellingene i 1865 og 1875 finner vi ingen i Sørfjorden som drev handel som yrke. Det var gårdbrukere, husmenn, fiskere og ulike yrker som skredder, skomaker, tømmermann, tønne-maker, skinnfellmaker osv. Skulle en kjøpe noe så var Råkvåg og Refsnes nærmest.

I Råkvåg hadde Ole Ågesen Foss og Mons Monsen i flere år drevet handel. På Refsnes var Ole Bedin Refsnes handelsmann og i 1900 var både John Smevik og Helmer Hybertsen handelsmenn i Fevåg.

Her er historia om starten på handel i Sørfjorden

Parti av Indre Skjön
Butikken til Martin Mælan er den store kvite stua ved sjøen med flaggstang, bakeri og lager. Da Husby Handelsamslag overtok, ble stua revet og flyttet vest for bryggene. Stua ble også snudd slik at inngangen kom på sjøsiden og etter hvert ble det bygd kai og lager.

Handelsmann Martin Paulsen Mælan

Ved folketellingen i 1891 har Martin Paulsen Mælan begynt som landhandler på Husby. Det var nok i startfasen for i husstanden var bare Martin og tjenestepiken Karen Knutsdatter Torsenget f. 1862 og hennes sønn Sivert Sivertsen f. 1889. Antakelig hadde starten skjedd i 1889.

Martin var født i 1857 og sønn av Beret og Paul Hansen Mælan fra Verran som hadde kjøpt Mælan vestre i 1846 sammen med Pauls bror Peder. At Martin begynte med handel på Husby var nok fordi der var det mulighet for å få varene fraktet sjøveien. Senere ble det også bygd brygge og anskaffet ekspedisjonsbåt så rutebåten kunne få levert varer og passasjerer.

Som vanlig var på den tiden ble hovedbygningen satt opp av andre hus som ble tatt ned og flyttet. I følge fortellinger var en del av bygningen fra Lillemo

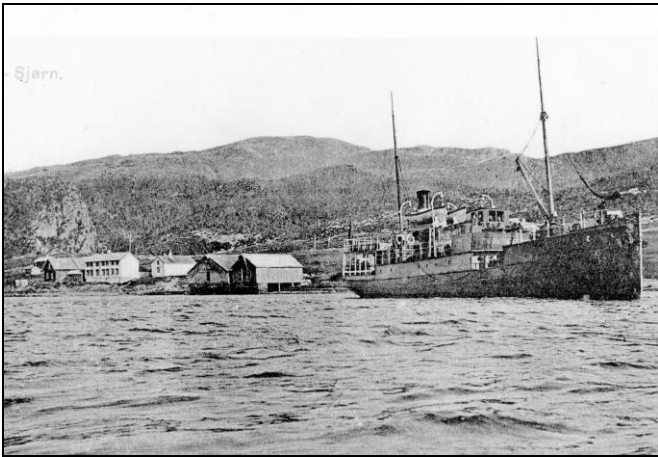
og en del var huset etter Anders Ørbekk (Anders Kristoffersen Øian 1853-1938) som bodde på en plass ved Ørabekken på Mælan. Antakelig ble huset satt opp i to etapper for i 1891 bodde Anders ennå på Mælan, men i 1900 bodde familien på Årnesset

Handelen gikk nok bra for ved folketellingen i 1900 var det blitt 2 tjenestepiker, Pauline Edwardsdtr. Sagli og Jakobine Korneliusdtr. Dypvik samt egen baker, E. Larsen fra Trondheim.

Nå hadde Martin også tittelen gårdbruker. Det var nok ikke alle som var gode betalere, og i 1899 utstedte Andreas Olsen i Bjørnsvika skadesløshetsbrev på kr. 300,- til Martin Mælan på skyld. I 1902 fikk Martin auksjonsskjøte på Bjørnsvik søndre og ble gårdeier.

Martin var aktiv på flere områder utenom butikken. Med eget bakeri og gård hadde han også en

periode egen tønnefabrikk. Tønner var viktig med det gode sildefiske i Stjørnfjorden og flere som drev saltning og salg av sild.

Båtanløp med varer – lossing på fjorden i ekspedisjonsbåten

I følge Postens egen historieoversikt ble det første poståpneri i Sørfjorden åpnet 1. juli 1899 med navnet Indre Skjørn poståpneri. Navnet ble i 1918 endret til Husbysjøen. Poståpnerne var Martin Mælan (1899–1916), Aage Kleven (1916–1947), Aagot Kleven (1947–1951), Sverre Kulset (1951–1960), Sverre Hasselvold (1960–1967), Lars Fredagsvik (1967–1971), Anne Fiksdal (1971–1995) og Trond Stegavik til 2001 da postkontoret ble nedlagt. Jobben var ulønnet de første årene. I 1903 ble årslønna kr. 100 til den steg gradvis og ble fullstilling.

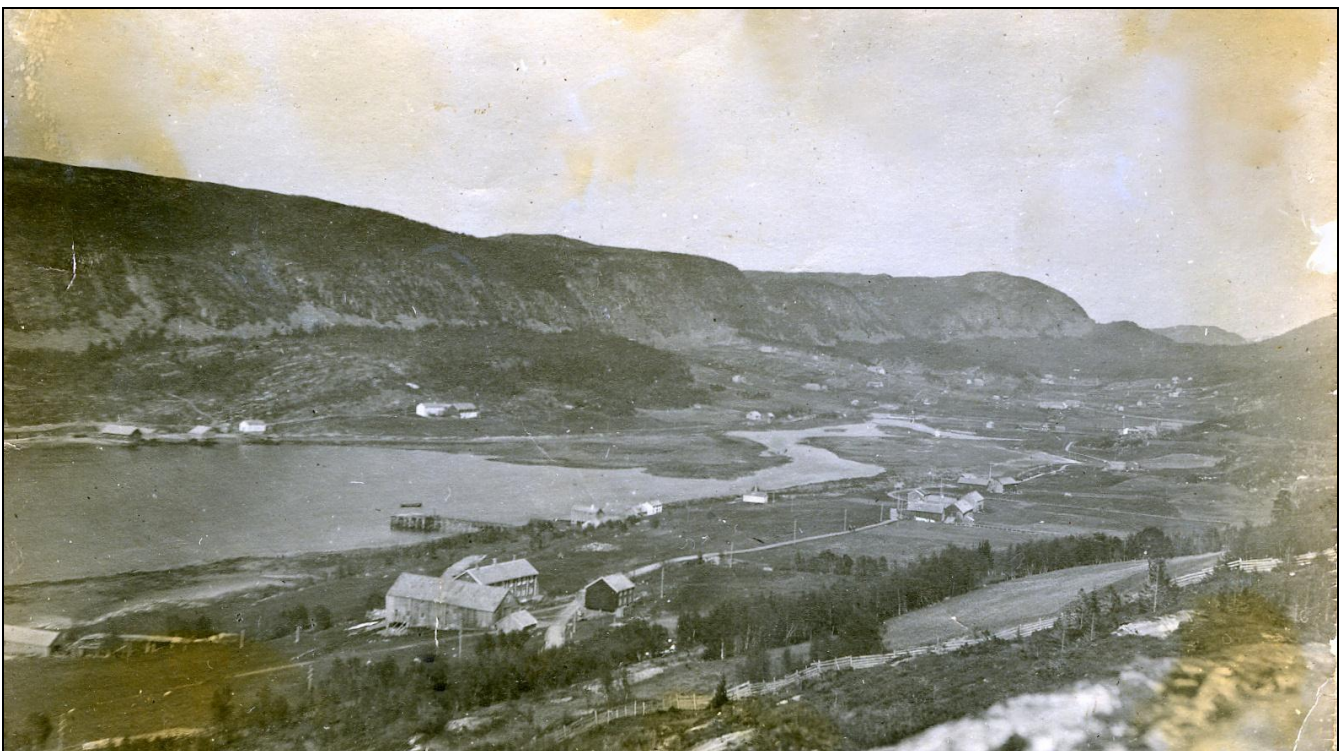
Ved folketellingen i 1910 så det ut som alt gikk rette veien for Martin Mælan. Nå var 7 sysselsatte og Martin hadde som yrke; «Gårdbruker selveier, handelsmand, postaapner, bakeriforretning og dampskipsexpeditør». Utenom Martin var ansatt Aage Kleven f. 1882 som handelsbetjent, Jakobine var fortsatt tjenestepike sammen med Johanne Adserø, f. 1874 fra Åfjord. Margrete Johnsen Breivold også fra Åfjord, f. 1848 passet huset. Bakere var Harald Olsen f. 1887 fra Luroy og Odin Hansen f. 1843 fra Trondheim.

Martin Mælan døde i 1916, bare 58 år gammel. Han hadde en datter, Emma Abigal f. 1891 med Elise Antonsdtr. Husby. Hun hadde reist til Amerika i 1908. I skiftet etter faren er hun ikke med. Han hadde 5 helsøsken og 1 halvbror etter seg.

I skiftet kom det fram at det var en mengde eiendeler, bankinnskudd, aksjer, kontanter, varer og løsøre. Av faste eiendeler var gården i Bjørnsvika verdsatt til kr. 4500, våningshuset på Husby kr. 3 000. Det var fjøs, brygge, bakeri, vedskur, verksted, gårdsredskap, 1/12 i Nergården notbruk, 4 båter.

Til sammen var det aktiva for kr. 39 679, fra det gikk kr. 6 878 i omkostninger, prioriterte fordringer mv. Til de uprioriterte var det da kr. 32 801 og denne gjelden var på 36 279, slik at de fikk dekket 90,4 % av sine krav. Dermed ble det ikke noe arv. Handelsbetjent Aage Kleven var lovet at alle eiendeler skulle tilfalle ham, men den lovnaden var ikke mye verd.

Indre Skjørn Handelslag

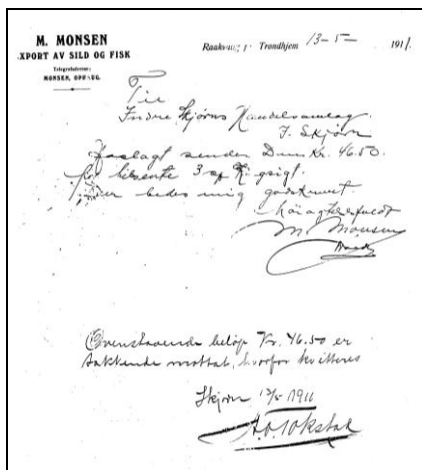
Sørfjorden sett fra Husby ca. 1915 - Indre Skjørn Handelslag er det kvite huset øst for bryggene på Stranda

I Stjørna var det tradisjon for samarbeid om tiltak til bygdas beste. Skjørn Spare- og Låneindretning ble stiftet i 1886, og i 1898 ble Sørfjord meieri stiftet. Det var også flere fellestilltak innen jordbruket med samarbeid om innkjøp og maskiner.

Det var derfor naturlig at samvirketanken også spritte for samarbeid om handel. 11. januar 1908 ble det holdt møte på Sørfjord Meieri der det ble valgt byggekomite. Simen Hagen var formann og medlemmer; J. A. Nyland, Jørgen Hansen, Anders Øyan og Kristoffer Aune.

Saken var nok godt gjennomtenkt, for allerede 18. januar ble det holdt generalmøte. Der det ble vedtatt statuett og at de skulle kjøpe stuebygningen til Kristian Jensen Fiksdal til butikkbygning. Bygningen skulle settes opp på Stranda, øst for bryggene. Byggekomiteen ble bemyndiget til å sette i gang byggearbeidet med grunnmur og skaffe materialer istandsettelse av huset. Komiteen skulle utføre arbeidet selv og ble utvidet slik at det også ble 5 varamedlemmer.

At flere fra Råkvåg er med, skyldes vel et ønske om å få et alternativ til deres private handelsmenn. I Sørfjorden kan en ane nordsida mot sørsida og slektsband. Med unntak av Johan Stormo var alle bosatt på nordsida av elva.

Samarbeidet var bra – Monsen kjøpte rugmjøl av ISH

For å drive handel var det krav om bevilling, og det ble bestemt at hele styret skulle reise til

lensmannen for å løse handelsbrev. Anton O. Tokstad ble ansatt som betjent med en lønn på kr. 40,-. Han skulle være ansvarlig for 10 % av tap på utestående og stille garanti på kr. 500,-. Dagens kontanter skulle bringes til Lars Bromstad som oppbevarte dem i en låst kopp og bare utbetale penger på formannens anvisning.

Ellev Aune fikk ansvar for å innkassere aksjekapitalen, og 1. innbetaling skulle skje 1. februar. På første generalforsamling 1. april ble Simen Hagen valgt som formann og J. A. Nyland som nestformann. Styremedlemmer Ove K. Aune, Kristoffer Aune, Johan Stormo og fra Råkvåg G. R. Johansen og Anton Bredesen. Varamedlemmer Peder Mikalsen Mælan, Ludvik Eidsaune, Ole T. Strand, Ellev Aune, Helmer Hansen, August Aune og Edvard Lysvand.

Etter knapt 3 måneder, ble handelen åpnet 11. april med en dagsomsetning på kr. 23,66. Den ferdige bygningen hadde kostet kr. 1.307,79. Det er å håpe at ingen av dagens byråkrater leser dette og får slag. Med dagens saksbehandling hadde alle innkomne søknader knapt rukket å bli registrert og arkivert.

Driften gikk bra, det ble bygd uthus og butikkdame ble ansatt. I 1915 sluttet Tokstad, og Oliver Wold tok over som betjent. I 1919 ble navnet endret til Indre Stjørna Handelssamlag.

Samme år var Råkvåg Handelslag stiftet, og i desember framsatte de tilbud om å overta Indre Stjørna Handelssamlag til en pris av kr. 75 pr. aksje. Etter litt akkederer ble tilbudet godtatt, og Indre Stjørna Handelssamlag opphørte. Det ble også vedtatt at Råkvåg handelslag skulle få fortsette driften i Sørfjorden inntil de hadde fått skaffet eget lokale i Råkvåg.

I løpet av de 12 åra selskapet eksisterte hadde det en omsetning på kr. 604 435,44 og et overskudd på kr. 32 901,60.

At selskapet opphørte må en se i sammenheng med at Martin Mælan døde, og det som skjedde med butikken etter han.

A/S Husby Handelssamlag

Da Martin Mælan døde ble det for mange et savn av butikk i nærmiljøet. Det ble derfor tatt initiativ til å stifte et handelssamlag. På våren 1916 ble Husby Handelssamlag stiftet, og det ble tegnet 209 aksjer a kr. 10. Ingen skulle ha flere enn 10 aksjer så det var samvirkeprinsippene som var rettesnora selv om det var et aksjeselskap. Det var

ikke eierskap, men bruken av butikken som var viktigst.

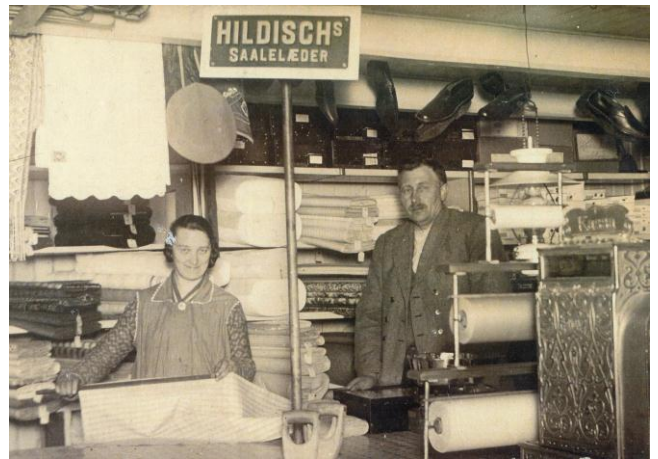
Drifta kom i gang, og butikken ble flyttet vestover for å lette atkomsten til sjøen med mulighet for kai. Hittil var varene hentet fra rutebåten ved å ro ut med småbåt. Den nye plassen er der vi kjenner gammelbutikken i dag. Det fortelles at da bygningene ble flyttet var det stor

dugnad, og folk rev ned og bar materialene på skuldrene. Samtidig som butikkbygningen ble flyttet ble den og snudd slik at inngangen var på sjøsida. Bygningen ble antagelig forlenget samtidig. Sjølageret og kaia med båtanløp kom etter hvert.

Firmastempelet viser at vareutvalget var stort

Da Indre Stjørna Handelslag la ned drifta i Sørfjorden, ønsket også aksjeeierne der å bli med. I 1920 vedtok derfor årsmøtet å utvide aksjekapitalen. Før utvidelsen var det blitt 265 aksjer a kr. 10 i selskapet. Nå ble det bestemt at nye aksjonærer skulle betale kr. 20 for en aksje med pålydende kr. 10, resten skulle gå til reservefond. De gamle aksjonærene fikk fordoblet sitt antall aksjer ved å betale et utbytte på kr. 10. Etter utvidelsen var det blitt 618 aksjer som var det samme til laget gikk inn i NKL i 1947

Bestyrer Åge Kleven og butikkedame Borgbild Ingebrigtsen Husby bak disken

Aksjonærene sluttet nok opp om selskapet for i første driftsår 1917 var omsetningen kr. 92 220, derav til medlemmene kr. 42 687. Overskuddet var kr. 7 900, og det ble gitt et kjøpeutbytte på 5 % til medlemmene. Tiden under og etter 1. verdenskrig var « jobbetid i Norge» med god økonomi og det virket også på handelssamlaget. Handelen økte og det ble gitt utbytte opp mot 6 % de første åra.

Slutten av 1920 åra og første del av 1930 åra ble en vanskelig tid. I 1935 var utestående hos kundene kr. 26 492, mens handelen fra eierne var ca. kr. 44 000. Heldigvis ble det bedre tider og i 1940 ble det gitt 7 % utbytte. Under selve krigsårene var det skort på varer, men økonomisk klarte laget seg bra.

Maleri av Husby slik det var i ca. 1955

Stjørna Samvirkelag AL

I 1947 sluttet laget seg til NKL og gikk over til å bli samvirkelag. Saken hadde vært diskutert siden 1935 uten at det ble tatt en avgjørelse. Navnesaken skapte debatt, men etter avstemning ble det flertall for Stjørna Samvirkelag.

Rundt på bygdene var det en rekke handelslag og de fleste gikk over til å bli samvirkelag, men fortsatt har en del beholdt sin gamle organisasjonsform. Forskjellen er at samvirkelagene er organisert i dagen Coop og etter samvirkeprinsippene med ett medlem en stemme og utbytte etter hvor mye du handler.

Butikken på Husby ble utvidet flere omganger med lager og kai. Mer av varene kom sjøveien og særlig ble volumet stort etter som det ble brukt mer kraftfôr og gjødsel på gårdene.

Etter som veiene ble bedre og ferja kom, kom også mer av varene med bil. Det ble klart at det var bedre om butikken lå midt i bygda. Allerede i 1952 ble tomtekjøp tatt opp og nåværende tomt på Mælan ble kjøpt i 1957. Byggearbeidet startet i 1960 og i 1961 ble nybutikken tatt i bruk. Mye arbeid ble utført på dugnad for å holde kostnadene nede.

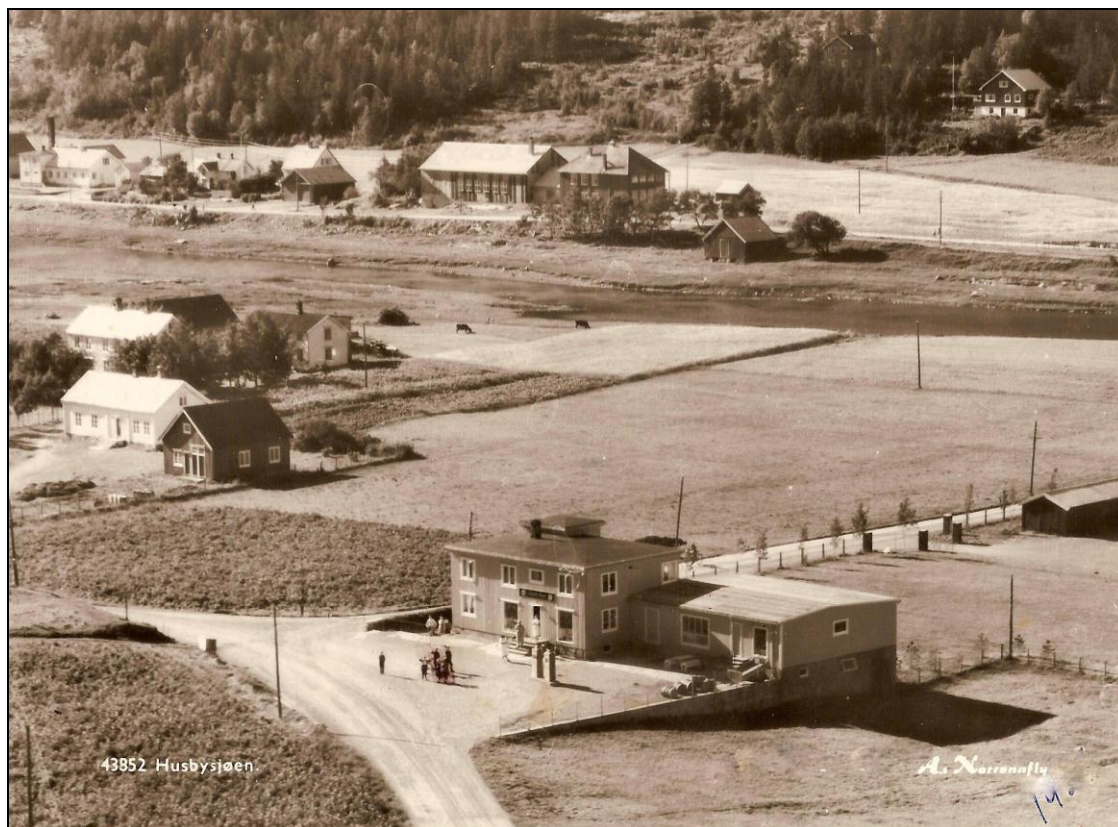
Nybutikken på Mælan

Etter at nybutikken kom økte handelen og bygningen er utvidet flere ganger. Det ble bygd til lager for landbruksvarer, men delen er nå nedlagt. I 2. etasje er det leilighet for bestyrer.

Butikkbygningene på Husby ble i 1961 solgt til Telemontørenes forening i Trondheim. Dermed var omlag 75 års butikkdrift slutt.

I 1981 kjøpte Morten Fenstad eiendommen. Han har samlet og tatt vare på mye av det gamle i forbindelse butikkdrifta. I tillegg har han en samling av gamle ting som gjør butikken til noe som kan bli et verdifullt museum i dag

Bernhard Berg & Co

Butikken i forgrunnen med gammelskolen på Mælan i 1957

I 1937 fikk Bernhard Berg kjøpt tomt av Ole Jansen på Mælan i krysset ved veien til Råkvåg. Bernhard Berg (1906-1992) var sønn av Sivert Benjaminsen Berg og Kaspara Ovesdatter og vaks opp på plassen Berg ved Ramsvika. Han var gift med Karen Johansen (1908-1991) fra Råkvåg.

Huset ble bygd i 1938 og i tillegg til butikk var det sykkerverksted i underetasjen samt leilighet for familien. Karen og Bernhard var godt likt og opparbeidet seg etter hvert en god kundekrets. Folk flest syntes det var positivt med flere butikker og større vareutvalg. Derfor var de fleste kunder på begge plasser.

I starten var det sportsforretning og sykkerverksted det satset på. Sykler, sparkstøttinger og skiutstyr var det folk trengte. Bernhard produserte sitt eget sykkelmerke – «Stjørnværingen» - som var populær og som det enda finns eksemplarer av. Etter hvert ble vareutvalget utvidet og satsingen ble mer mot dagligvarer. Bygningen er utvidet i mange omganger, bort er også disken med hyller bak. Nå er det en rommelig og moderne butikk.

Hilde Fiksdal, Siv Ellen Vågen og Mary Fiksdal

Butikken var og er en familiebedrift selv om det i dag er organisert som aksjeselskap, Bernh Berg AS. Drifta har da også gått i arv, først til datteren Mary og nå til hennes datter Hilde som i dag er daglig leder.

Andre eldre butikker

Det har vært andre små tilløp til butikker med dagligvarer: Den eldste som er kjent er i Stavika hvor det var butikk i 1860 åra. På nedsiden av veien ved bekken er det rester etter steinmurer hvor det har stått et hus. August Bakken drev butikk der, men måtte gå til akkord i 1871. Ved registreringen ble det nevnt en stuebygning i 2 etasjer, en bygning til og brygge. August Bakken hadde ei ku, 2 sauer og 4 geiter.

Det er også sagt at det var butikk i liten skala i Holvatnet, men heller ikke her er det noen skriftlige kilder som kan bekrefte det.

Da fabrikkene i Saga gikk for fullt ble det i 1936 tatt opp med Husby Handelssamlag om å etablere en filial der. Dette ble behandlet i styret flere ganger, sist i 1955, men det kom ingen filial i Saga. Derimot er det kjent at det var poståpneri i 1918 som ble styrt av handelsbestyrer Oluf Dürun. Tittelen skulle tilsi at det også var butikk der ei tid.

Den som drev handel i flere år var Paul Rødsjø i Rødsjøen. Han bygde hus på Fjøsneset og hadde et lite utsalg der av de mest vanlige varer. Idar Aune fortalte at han var der sammen med faren og han fikk en flaske brus som var en stor opplevelse den gang.

Paul vaks opp i Rødsjøen. Han var vikarlærer flere steder i tillegg til butikkdrift og annet salg. Det ble mer satsing på butikk da de flyttet ut til krysset ved Rødsjøsetra da Haugsdalsveien kom. Her var det butikk i flere år sammen med kafedrift helt til Paul døde i 1992.

Her er tatt med butikker som drev handel med dagligvarer. Det har også vært bakeri og etter hvert kom det til spesialforretninger, men det er en annen historie.

Minner fra utsia

Vi som har nådd pensjonsalderen minnes en annen type butikk enn der vi kjører store handlevogner og plukker varer fra hyller med 30 forskjellige kryddersorter med ukjente navn eller 10 forskjellige typer helsebringende margarin osv. Smart plassert så vi blir fristet til å kjøpe alt vi ikke trenger.

Før stod vi foran disken og pekte på varen eller hadde med handlelapp så ei tjenestevillig butikkdame fant alt vi trengte. Og de hadde alt for vi visste om bare Melange og trengte bare pepper. Poteter og grønnsaker skaffet vi selv om hagen var aldri så liten.

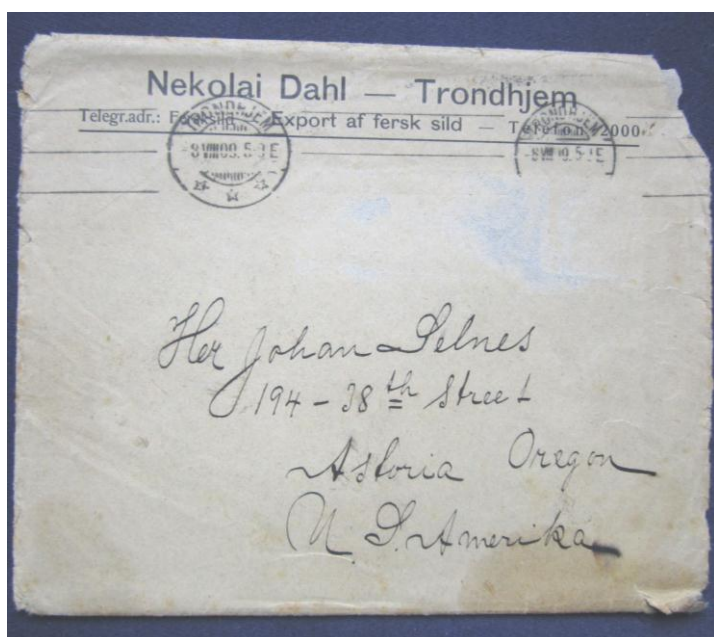
Det var tider som aldri kommer tilbake – om vi vil eller ikke?

Amerikabrev

Dette er et brev som Nekolai Dahl skrev til sin venn og sambygding Johan A. N. Selnes mens Johan var i Amerika først på 1900 tallet. Her forteller Nekolai hva som opptar han på den tiden. Jobans sønn Bjarne har skrevet av brevet og ordnet historien. Vi tar med det han skriver om brevet for det gir en god introduksjon til brevet og historien rundt det.

Tilleggsopplysninger til brevet.

Mens min far var i Amerika, fikk han bl.a. dette brevet fra Nekolai Dahl, datert Trondhjem, 8. august 1909. og stemplet samme dag. Bak på konvolutten er det stemplet: "Astoria, Oregon 26. august." Dette er datoen da brevet ankom Astoria. Brevet tok altså nesten 3 uker på reisen den gangen. Jeg har tatt avskrift av brevet slik som det er skrevet.

Konvolutten stemplet Trondhjem 8. august 1909

I brevet nevner han sin bror Johan. Han var tre år eldre enn Nekolai og født i 1877. Han reiste til Amerika våren 1908, og i emigrantprotokollen er det notert at Johan Dahlen var sagmøllebygger og ugift, og skulle til Portland, Oregon. Han nevner også en Sivert og en Alfred. Sivert er bror til Nekolai og Alfred er bror til Johan Selnes,

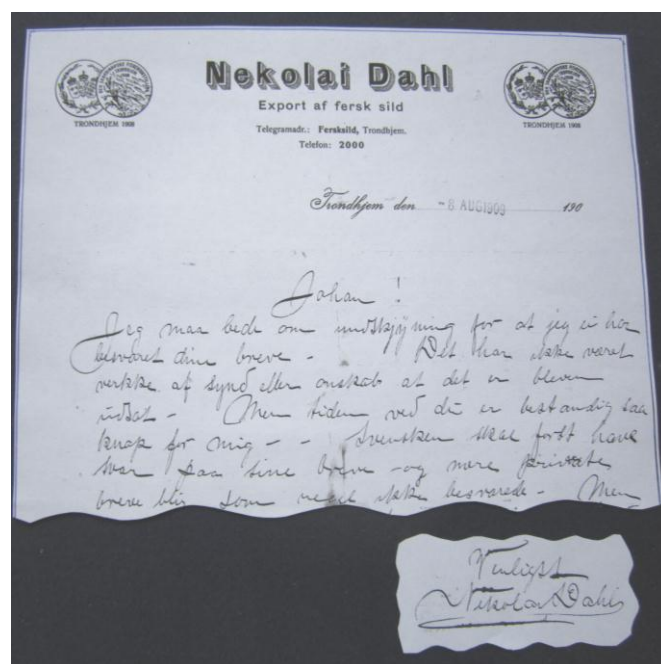
Brevet er på 6 A4-sider, og inneholder med etterskrift på en måte to brev. Det er også vedlagt to like patenttegninger. Det viser seg at tegningene tilhører Nekolai Dahls patent nr. 18601 fra 16. juli 1908. Og dette er et tillegg til patent nr. 16615 fra 6. desember 1906. Patentet omhandler hans "Kasselukker".

I brevet skriver Nekolai at: "Det var synd du ikke blev hos mig. - -" osv. Dette bekrefter det

som min far fortalte, at han hjalp Nekolai en tid før han reiste til Amerika våren 1906.

Nekolai var to år eldre enn min far og de var skolekamerater og naboer på hjemstedet. Husker at min far fortalte at Nekolai prøvde med rosiner som agn når han fisket! Omkring 1900 satte min far line på leiret ("Dalaøra"), når det var fjære sjø, og måtte være på plass igjen neste dag ved lavvann og ta av fisken før måsen forsynte seg. Denne fiskemetoden krevde ingen båt. Ikke usannsynlig at også Nekolai drev med dette.

Telefonkatalogen i 1907 for Trondhjem viser at Nekolai Dahl, sild- og fiskeforretning., hadde sitt kontor i Fjordgt. 82. (Dette er nærmeste gård mot Ravnkloa). Hans telefonnr. var 1667 k. Bokstaven k sto visst nok for type abonnement; antall samtaler i året. På konvolutten ser vi at han har fått nytt telefonnr., nemlig 2000.

Brevarket fra firma Nekolai Dahl

På brevarket er det avbildet en medalje med denne tekst: "Den Skandinaviske Fiskerudstilling, Trondhjem 1908."

Johan !

Jeg maa bede om undskyldning for at jeg ei har besvaret dine breve. Det har ikke vært verken af synd eller onskap at det er bleven udsat. Men tiden ved du er bestandig saa knap for mig. - Svensken skal først have svar paa sine breve og mere private breve blir som regel ikke besvarede. Men da jeg antager du snart kommer labbendes hjemover, synes jeg det er en skam af mig om jeg ikke skulle idet minste sende dig min hilsen og tak for det brev som du skrev for flere aar tilbage. -

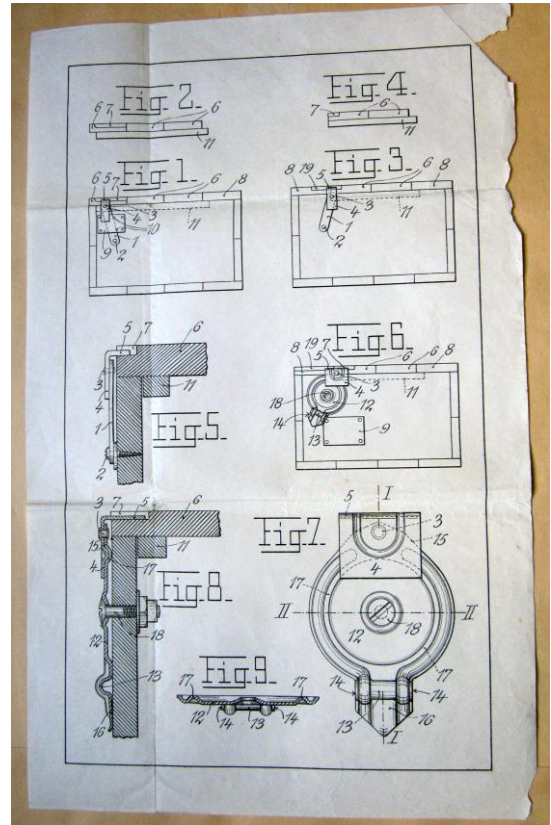
Johan A. N. Selnes. Bilde er tatt i Astoria der han bodde i 1909 og fikk brevet fra Nekolai

Alting er nok etter det gamle i gamle landet. Og jeg er den samme gutten som før. Arbeider og stræver fra tidlig morgen til sent paa kveld. Modgang - og tap, løkke og fræmgang - aa ja det skjiftes jo ad. Det er jo intresant at leve under omskjiftende forhold.

Nei, hvad siger jeg - omskjiftende forhold. - Aa nei langt i fra - det er jo bare sild op og sild i mente. Sild om morgen og sild om kvelden - eller ogsaa - ingen sild i dag. Silden kommer i morgen - intet andet end sild kan De faa hos mig. Men sild kan De faa hos mig - saa fint behandlet - som hos ingen andre - o.s.v.

Ja saaledes lyder tegsten for idag - og det er ligeledes i morgen. Vil du have sild, saa ring op til mig. Grei adresse og grei telefon. - og hiva greia e de alt i hop.

Silden levendes tillagt i patenterte praktiske og rene sildkasser ved hjelp af min patenterede sild-
orner. - Mener du ikke silden skulde være med - saa tog du feil.

Tegning av kasselukkeren

Hvad bryr jeg mig om, om jeg gaar "lorttot" og "lærvot" - naar jeg blodt faar silden hurtig i standgjort i forsvarlig stand til forsendelse. - Nei er du ikke kræsen saa kan du tro du skal nok faa "tag" i et "tag" med mig med sildkassen naar du kommer paa besøg hos mig - for at helse paa mig.

Ja ja. Nei nei. Dette er jo galmanssnak. - Men de var sant. - Det var synd du ikke blev hos mig. Da har du nu kunnet læksen udenat. - En grepa kar for ekspedering - og minst 3000, tre tusen feskhanlere har du havt optred paa en traad i hode hos dig. - Men er du som skjølve fan rafinert - og snar og hent som høve saa kan de hende du ennu kan komme til at valse med sildkassen mine - dersom du kommer til Norge - og har lyst paa sild. -

Ja ja - bare spøg alt i hop. Men alvorlig talt, naar kommer du paa besøg. - Du sagde om to aar da du reiste. Men nu kan hende du siger skjid i gamlelandet.

Det er bare en ting jeg vil sige dig - og det er at jeg er den samme som før, og om du og Sivert er uenig - om smaa-ting - det bryr ikke jeg mig noget om. -

Jeg liker bæst de folk som kan passe arbeidet sit - som du og Alfred, og være snar og rap - - og flittig baade med hånd og hode - og det uden at brøle og raple og snakke om det til baade Per og Paal.

I forretning ved du det gjelder at holde hemmelig - hvor hen styrken ligger. - Jeg er gjentagende gange forraad - men det er lykkedes mig at gjenvinde styrke og fortrin om de 7 - syv haar (forretnings-anordninger) har været foræderisk - rippet fra mig gang paa gang

Ja adjø nu da for denne gang - og send mig nogle ord tilbage, - Nei du maa sende et langt brev - thi du er saa rap til at skrive at du kan gjøre brevet meget lengere end jeg paa meget kortere tid. - Jeg antager du fungerer bedre end den beste skrivemaskine. - -

Venligst
Nekolai Dahl.
(sign.)

(Etterskrift.)

At skrive ordentlig har jeg ikke tid til idag. - Men det er saa meget du ser jeg lever. Kan hende du som skriver i aviserne at du ogsaa kunde skrive og nævne min kasselukker. Og saaledes henvende opmerksomheden paa den. Du kunde jo snakke med Johan, min broder, Johan om den ting - - og kunde du og Johan jøre noget for at selge pattentretten - skulle de have det mangfoldig igjen. - Dette kom jeg først nu nettop paa og saa sender jeg det videre med det samme. - Kjør paa.

Johan Dalen, en eldre bror av Nikolai

Ja kunde du ikke samraade dig med min broder Johan - om at skrive smaa stubber i aviserne og

henlede opmerksomheden paa kasselukkeren. - Kunne de formaa at faa nogen til at intresere sig for den og faa patentretten solgt - saa var det jo store penger at tjene. - I fjord betalte jeg 18 øre pr. par for kasselukkeren. Men nu kan jeg faa den arbeidet for 6 øre og naar jeg vinder saa meget - skal jeg selv sette den i handelen her hjemme. - - Med skruer vil den ikke koste over 8 øre - - og paasatt kassene fult ferdige ikke over 10 øre pr. kasse - og 15 øre mere for pattentkassen end for spigrekassen vil ingen plute paa.

Jeg skal i denne dag skrive til Johan om den ting. En fabrik vil ubetinget kunne levere den for 5 øre pr. par med skruer og roer. Kasselukkeren vil naar den kan skaffes billig faa like stor utbredelse og være like uundværlig som jernbaand nu er paa tønner. -

Altsaa en masse-artikkel er kasse-lukkeren. - Og den enkleste og billigste form er: 2 firkantede sammennaglede jernstykker - og det ene stykke hakeformig og det andet stykke ret og slæt. - - Og denne enkle og billige form skal jeg sende Johan en af de første dage.

Altsaa snak med Johan og forsøg at henlede opmerksomheden paa den. Ikke mere tidnligst

Nekolai Dahl. (sign.)

Nekolai Dahl betrakter de sørgelige rester av sitt livsverk, etter brannen i 1959. Etter tegning fra Adresseavisen

Et Barndomsminne.

Af Johan Selnes.

(Skrevet for "Ungdommens Ven".)

Husker jeg ikke feil, var det just i den barske Overgangstid fra høst til Vinter, at min Søster blev syg og sengeliggende. Jeg var vel saan en 9 Aar gammel; hun to Aar yngre. Gjennemtrængende kold Nordenvind med skarpe Haglbyger indimellem og Stuen nede paa Stranden ved en Haug, mod hvilken Uveiret stod som bedst det kunde.

Paa en af disse Dage paadrog hun sig en stærk Forkjølelse, som ganske hurtigt gik over til Lungebetændelse. Far og Mor var Husmandsfolk og sad i smaa Kaar; Pengene strak ikke altid til; og Doktoren var dyr at have for Fattigfolk. Desuten var der et par norske Mil at fare, naar denne skulde hentes, og Fjorden var ikke altid blid at ta paa - og allerminst, naar Nordenvinden seg ind fra Havet.

Vi tænkte, at Sygdommen nok vilde gi sig igjen og leved i den Tro fra Dag til Dag. Men den gav sig ikke; den bare tiltog og tiltog - altid tiltog.

Aa, saa tydelig jeg endnu husker min syge Søster, naar hun laa der i Sengen og stundom krymped sig under Hosteanfaldene, stundom vred sig i Feberfantasier! Mens Aandedrættene var tunge og korte og Barmen hævedes og sank. Aa, som jeg endnu husker den lille feberhede Barnekind mod Pudens, de halvt lukkede bedende Øyne, de smaa Hænder, som laa ovenpaa Tæppet - smaa, nettede Hænder, hvis Fingre fattede om Lommetørklædet!

Ni-aaringen gik der foran Sengen og følte noget saa sorgmodigt tungt i hjertet ved Synet af dette, endda han vel ikke skjønte sig stort paa det!

I Stunder, hvor Feberen la sig lidt, kunde jeg og hun tale sammen om Lek og Barnemoro, og bagefter slige smaa Samtaler spurgte hun altid; "Naar blir jeg frisk, Johan?"

Jeg nævnte den eller den Dag og sa, at da blev hun frisk. Og jeg saa, hvor det lille Haabets Glimt fyldte hendes Indre, lyste op i hendes uskyldsrene Blik og gjorde hende glad og tryk.

Men Dagene kom og gik uden nogen Bedring, Sygdommen gav ikke efter en Tomme; den øgede heller. Det lille Ansigt blev mer og mer udtært, Blikket mattere og mattere og Stemmen svagere og svagere. Snart magted hun ikke at se sig stort omkring, drog heller ikke megen Kjendsel paa os - laa kun som i en Døs og jamred sig stille. Og naar Smertene blev som værst, var det altid Mor, hun raabte paa. Og Mor var der paa Øieblikket og bøide sig over sit syge Barn, la Armene omkring det og hviskede det Kjærlighedens og Trøstens Ord i Øret.

Men der kom en Dag, da Dødens Gjest stille, men alvorlig og streng, traadte ind i den lille, lave, trange

Husmandsstuen paa Stranden, Det var en Mandags Eftermiddag. Jeg husker det saa nøie endnu, enda det næsten er 22 Aar siden. Endel Nabofolk var inde i Stuen; - de havde alle bragt med sig et eller andet godt til det syge Barn; men Gaverne blev staaende urørt; - Far sad borte i en Krog, krumrygget og liden, med Ansigtet begravet i sine hornede, arbeidsslidte Hænder; min gamle 67-70-aarige Faster lurte sig frem og tilbage over Gulvet og ordnede med dette og hint; Mor sad i Ovnskraaen, og paa Fanget havde hun det døende Barn. Jeg stod henne ved Væggen, nær Kjøkkendøren, og mine Tanker var sysselsat med H. C. Andersens Digt, "Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove." Digtet havde, fra første Stund jeg læste det, grebet min Barnefantasi saa stærkt, at det havde fæstet sig i Ærindringen. Jeg gjentog Versene indeni mig Gang paa Gang; jeg syntes, de var saa pene og passede saa godt i dette Øieblik - og jeg graat lidt svagt, der jeg stod.

Ingen sa noget. Bare en smertelig, undertrykt Graad hørtes i Værelset. Af og til blendede sig en dæmpet Barnejammer ind. Det var alt.

I artikkelen står det at "Klokken paa Væggen tikket og tikket..." Her ser vi klokken, som fortsatt tikker og går. Det er en Schwarzwald-klokke, som ble laget i Tyskland. Under bjellen på klokken står årstallet 1838. Det var på denne tiden at disse klokkene hadde stor utbredelse, men de ble brukt i mange hjem til langt ut i 1900-tallet.

Klokken paa Væggen tikked og tikked og maalte Sekunderne og Minuterne. Det syntes, som den maalte de baade saa uendelig lange og saa uendelig korte. Men den gamle Klokke maalte nok Tiden ret.

Saa kom Dødskampen. Og jeg saa, at selv for et Barn er Døden en bitter Overgang. Det lille Legeme krymped sig under Smertene, Øienlaagene aabned sig og lukked sig, og de smaa, magre Hænder og Arme famlede hen i Luften og ind mod Mors Barm, som søgte de efter noget at klynge sig til. Saa med ett gik en heftig Krampetrækning gennem det lille Legeme, Hænderne straktes opad (det var vel Guds Engel som kom) og faldt derpaa tilbage; Legemet stivnede og Øinene lukkede sig.

Striden var over. "Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!" hørte jeg Mors Røst gennem Folkegraaden. Saa gik jeg ud. Mine to Brødre, som begge var ældre end mig, stod udenfor Væggen. "Hvorledes er det?" spurte den ene. "Det er forbi; hun er død", fik jeg med Møie fremstammet.

Det afsjælede Legeme blev først ført op paa Kammersloftet, hvor det forblev, til det om nogle Dage pyntedes og lagdes i Kisten. Flere Gange listed jeg mig didop for at faa et glimt af min afdøde Søster. Det var som jeg ikke helt vilde tro, hun var død. For faa Dage siden havde vi jo leget, jublet og leet sammen! Og nu var hun ikke mer! Nu var hun borte - borte for bestandig! Det forekom mig som en Drøm.

Jeg husker, at jeg klapped hende paa Kinden, la min ind til hendes og tog hende i Haanden, der hun laa i Døden kold og stiv. Jeg talte til hende, som var hun levende; jeg takked hende for Samvær og Legestunder; jeg graad stille, men saart, og Taarerne randt i Strømme. Jeg knælte ved Siden af hende, folded mine Hænder og bad - bad til Gud, at han maatte la hende faa det godt, og at han maatte velsigne Far og Mor og os alle som var tilbage. Aa, saa klart jeg mindes alt dette endnu! Og en Gang, jeg kom ned i Kjøkkenet efterpaa en slik Stund, sa Mor: "Du har været oppe hos Søster nu, ser jeg." Hun saa, at 9-aaringen havde grædt!

Og saa kom Dagen, da lille Søster skulde føres til Graven. Det var en overskyet og kold Dag, fremdeles med Nordenvind og Haglbyger indimellem. Gode, stærke Sjømænd infandt sig; og disse saa nok Raad for at greie Stormen og Fjorden og naa til Kirken paa den anden Side,

Før Kisten blev tilspigret, passed jeg paa, saa jeg fik et sidste Glimt af den døde. Hvid og ren, som en Gudsengel, laa hun, med Hænderne foldet over Brystet og Øinene lukket i den store, dybe Søvn, hvorfra vi vel alle engang skal vaagne. Jeg saa, hun havde Fred og Hvile nu - Fred og Hvile efter Sygdommens Smerter, den lille. Og jeg forstod, at Sjælen var gaat hjem til Gud - hjem til et herligt Land, hvor der ikke fandtes Sorg og Sygdom, Nød og

Fattigdom, og hvor hun og vi allesammen tilsidst skulde opstaa forherliget, møde hverandre og leve sammen med Gud i al Evighed. Der blev det nok godt at være.

Saa led det til det Klokkeslet, da Søster skulde forlade os, og i den barske, stormende Dag ta ud paa sin sidste Færd. Fire Mand gik hen til Kisten, som stod paa to Skamler midt paa Gulvet; de løfted den op og begyndte langsomt at gaa mot Døren, mens Ligsangeren steg foran og istemte:

*"Hvo ved, hvor nær mig er min Ende?
Se Tiden meget hastig gaar!
Hvor let og snart kan det sig hælde,
at jeg mit Vandrebudskab faar.
Min Gud, gjør dog, for Kristi Blod,
min sidste Afskedstime god!"*

*Min Jesus jeg mig iført haver,
da jeg blev døbt i Daabens Vand;
du derfor mig med Trøst begaver,
og som dit Barn mig tager an.
Min Gud, gjør dog, for Kristi Blod,
min sidste Afskedstime god!"*

Der var ikke mange Skridt fra Stuen og ned til Sjøen, og Ligfølget maatte derfor stanse nogle Minuter nede paa Stranden og vente til Salmen var tilende, Derpaa blev Kisten anbragt i Baadens Akterskot, og Sjøfolkene gik ind og ordned sig færdig.

Jeg kommer aldrig til at glemme Mors smertelige Graat, da Kisten blev baaret gennem de trange Døre og ud af den lave Stue. Jeg kommer aldrig til at glemme det Ligfølge, som langsomt nærmede sig Fjæren; Jeg finder aldrig Ord i Sproget, som kan udtrykke de Følelser, min unge Sjæl da krympede sig under. Det var noget saa saart og tungt, noget saa stort og mæktigt, som la sig som en Dæmper over det lette Barnesind. - Det var jo *min* Mor som graat og *min* Søster som førtes til Graven.

Jeg stod oppe ved Stueveggen, da Baaden blev stødt fra Land, rodde udpaa nogle Aaretag og saa standset. Store, fossende Bølgekamme brød mod Fjæren, og Rorskarerne maatte passe, at Baaden laa stille og ikke drev mod Stranden. - Saa reiste Ligsangeren sig ved Siden af Kisten, strøg Hatten af, og med ham de andre sine Hatte, og saa kom Afskedsverset:

*"Farvel! Jeg Afsked tager.
Den Sorg, som I nu smager,
maa Kjærligheden ske,
Gud Fader os ledsage;
saa skal vi, uden Klage,
hverandre snart for Tronen se!"*

Vinden stod ret paa, og den stærke, klangfulde Mandsstemme slog rigtig Ekko mod Haugen. Tonerne, dernede fra Baaden, kom som noget vemodigt fint, men ogsaa paa samme Tid som noget

alvorsvækkende, gribende. Det var jo et Barns sidste Bud og Vink til Forældre og Søkende.

Da Salmeverset var tilende, svang Mændene sine Hatte til en sidste Hilsen, og under stærke Aaretag gled Baaden bortover Fjorden, mens Sjøskvættet slog høit over Stavnen.

9-aaringen stod længe der ved Stuevæggen og saa efter den bortdragende Baad og graad. - - -

Søsters Kiste var enkel og tarvelig. Den var gjort af en Snedker, som bodde nær os, og Far hadde ikke Raad til at betale saa høi Pris. Men den var vakker nok for et Fattigmands Barn, og den var lun og

rummelig; thi hun hvilte sig og sov saa rent trygt og godt derinde, saa jeg. - Det var ikke mange Kranse, heller, og ingen af dem var svært kostbare; men de faa, som var, var allesammen pene.

Hun fik ikke noget Kors paa sin Grav, Søster - bare en Jordhaug, som saa mange andre Fattigfolk. Men jeg ved nok, hvor hun hviler; jeg kjender hendes Gravhaug saa nøie der paa Kirkegaarden nordom Fjorden. Og naar jeg engang rækker tilbage til Fjordbygden dernord, skal jeg en smuk Sommerdag ta en Tur hen til den hvide, kalkede Kirke og lægge nogle friske Blomster paa hendes ringe Grav.

Noen opplysninger til artikkelen.

Ovenfor stående er en avskrift fra min fars artikkel, som han skrev mens han var i Amerika. Den ble trykket med gotiske bokstaver i det norsk-amerikanske tidsskriftet "Ungdommens Ven", Minneapolis, 1. april 1913. Artikkelen ble også gjengitt i hans bok "Vaarsol", Kristiania 1914.

Hans søster, (og min tante), **Oline Marie** ble ifølge kirkeboka for Stjørna født (onsdag) 16. november 1887, og døde (fredag) 16. oktober 1891, bare 4 år gammel. Hun ble gravlagt på Hegvik kirkegård. Begravelsen var vel ca. en ukes tid etterpå, muligens mandag 26. oktober. Det var kanskje denne

mandagen som hadde brent seg fast i ham, foruten hennes dødsdag, og som han husket så nøye, som det står i artikkelen. Det står også at søsteren var to år yngre, men i virkeligheten var hun ca. 5 år yngre. Hun var kanskje stor i forhold til alderen, så han mente at aldersforskjellen ikke var så mange år.

Foreldrene til Oline Marie, Maren og Nils Henriksen Selnes, og resten av familien, bodde på denne tiden i Dalakleiva. Det er nå over 120 år siden denne rørende og gripende hendelsen fant sted.

Bjarne Selnes.

Maren og Nils Henriksen, foreldrene til Oline Marie
Foto: Johan A. N. Selnes, ca. 1925.

Dalakleiva..
Foto: Johan A. N. Selnes, ca. 1900

Stjørna idrettslag

Av Per Husby

Idrett i Stjørna

Dette er historia til organisert idrett i indre Stjørna. I andre deler av gamle Stjørna har det vært og er organisert idrettslag som ikke er omtalt her. Det er heller ikke tatt med alle deler av idretten. Konkurranser i skyting blant annet er ikke med, men dette er historier som får komme senere.

De laga som er kjent skal likevel kort nevnes: Fevåg idrettslag som ble viktig for fotballen i hele Stjørna, laget Stjørnværingen i Høybakken var aktiv innen friidrett en periode, men ble nedlagt. Andre lag kan det ha vært. Det var fint om de som kjenner til flere lag, tar kontakt så får vi skrive om det senere.

Stjørna Idrettslag

Stjørna Idrettslag ble stiftet 3. desember 1932. Det fine med gamle lag, er at de har gode møtebøker der en kan finne mye stoff om det som har skjedd.

I lov for Stjørna Idrettslag står det i § 2 «Lagets formål er å fremme sund idrett og et godt kameratskap». Laget sluttet seg til «Norges

Landsforbund for idrett» som det het den gang. «Som medlemmer av laget opptas enhver hederlig mann eller kvinne som har fylt 16 år. Yngre kan opptas, men har ikke stemmerett». Kontingenten var kr. 1,00 årlig med halv pris for de som var under 16 år.

Stjørna Idrettslag på Trondheim Stadion i 1936, da de vant B-klassen i Fjellseterstafetten. Stjørna hadde i åra før krigen et meget habilt stafettlag.
2. rekke fra venstre: Kristoffer Stormo, Hans Husby, Meier Rødsjø, Karl Stormo og Johan Haugen.
1. rekke fra venstre: Ove Husby, Arne Rødsjø, Martin Enebakk, Trygve Aune og Størk Stormo.

Aktiviteten i laget har variert mye

Det første årsmøtet i møteboka er fra 8.11.1936 og ble holdt i «Fjordgløtt» (det gamle Skytterhuset) og det møtte 27 medlemmer. Første sak var et forslag fra Meier Rødsjø om at det måtte være medaljer eller merker for de som klarte lagets distansekrav. Ove Husby foreslo at regler om slike merker skulle utgå. Meiers forslag ble vedtatt med 20 mot 7 stemmer og styret skulle utarbeide krav for å oppnå medalje.

Det ble vedtatt å nedsette en komite for opprettelse av «Badstubad». Valgt ble Hans Husby,

Isak Solem og Meier Rødsjø. Styret ble pålagt å søke om forlengelse av fristen for det beløp som var innvilget laget til badstubad til 1.7.1937.

Til styret ble valgt (Alder i parantes); Ove Husby (22) formann, Meier Rødsjø (25) nestformann, Egil Aune (23) sekretær, John Selnes (26) kasserer, Egil Husby (21) materialforvalter. Ved valgene ble det valgt en rekke komiteer og oppmenn: Bakkekomite, Oppmenn for ski, Oppmenn for friidrett, Fotballkomite, Skøytekomite, Banekomite. Dette viser at laget allerede nå satset på aktivitet på en rekke områder. Av alderen på styret kan vi se at det

er en gjeng med ungdommelig pågangsmot som stod bak idrettslaget.

På styremøte 15.11.1936 ble det besluttet at banekomiteen skulle innkalle grunneierne på «Fjellhattmyra» til forhandlingsmøte om bortleie til idrettsbane. Komiteen bestod av Meier Rødsjø, Ove Husby, Karl Stormo og Martin Enebakk. Det så ut til at saken dro ut for på styremøte 20.3.1938 på styret banekomiteen straks å ordne med bane. Komiteen bestod nå av Hans Husby, Meier Rødsjø, og John Selnes.

Skirenn ved Fritun

Det var mange aktiviteter i laget. 28.2.1938 ble det avviklet skistafett med 4 etapper mellom idrettslaget, Sørfjord Skytterlag og Sørfjord Ungdomslag. Idrettslaget vant sammenlagt, men Karl Stormo fra skytterlaget hadde beste etappetid med 27.09. Ove Husby fra idrettslaget med 28.09 ble nummer to.

7.3.1938 ble det arrangert klubbrenn i hopp i Brannmoen og 15 km langrenn på Stormo. Isak Solem vant klasse A i hopp med 146,5 poeng og Ole Jansen klasse B (junior) med 137,1 poeng som også var nest best totalt. 9 deltakere. I langrenn vant Karl Stormo 58,48 kl. A, men junioren Arne Rødsjø ble best med 56,06.

5.9.1938 arrangert laget friidrettsstevne for Fosen krets. 100 m ble vunnet av Magne Sagmyr på 11,9. Junioren Sverre Børsting, Stadsbygd vant 800 m på 2.12.2 med Karl Stormo på 2. plass på 2.13.8. 1500 m vant Arne Rødsjø på 4.45 med Karl Stormo på 2. plass med 4.47.

I stavhopp var ingen fra Stjørna med. Høyde ble vunnet av Ole Skaug på 1,66, der ble Meier Rødsjø nr. 4 på 1.55. Lengde ble vunnet av Meier Rødsjø med 5,96. Kule ble også vunnet av junioren Meier Rødsjø med 11.30. Spyd ble vunnet av Arnulf Sund på 39,22, Karl Stormo ble nr. 4. med 36.32. Diskos vant Meier Rødsjø med 31,02 og han vant også 110 m hekk på 18,9.

Det ble samtidig arrangert pokalkamp mellom Skauga og Stjørna i øvelsene 100 m, diskos, kule,

høyde, lengde og 1500 m. Stjørna vant med samlet poengsum 8214,47.

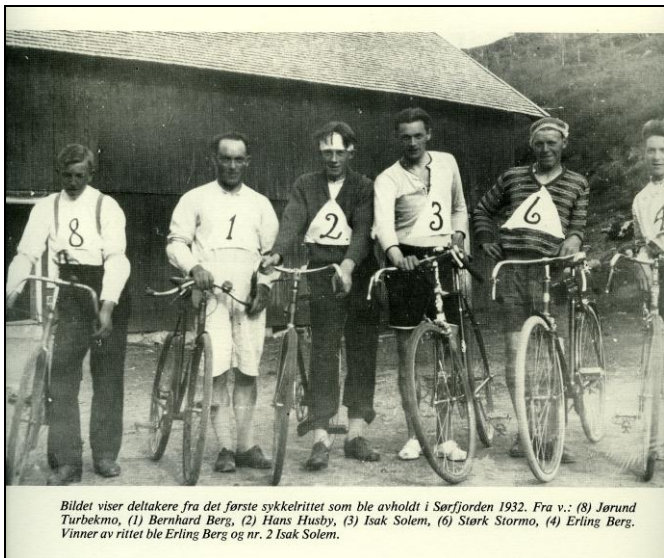
Innmarsj på Stadion for Fjellseterstafetten

I årsmeldingen for 1938 har laget vært med i flere utenbygds konkurranser; I «Fjellseterstafetten» stilte de 2 lag som begge ble nr. nr. 4 i sine klasser. I kretsmesterskapet i 5 kamp ble Meier Rødsjø nr. 1 i junior og Karl Stormo nr. 2. Arne Rødsjø ble nr. 2 på 10 000 m også nr. 2 på 5 000m for juniorer. Han ble uttatt til trøndersk mesterskap på 5000 m og ble der nr. 3.

John Rødsjø i fint driv på Stadion i Trondheim

Denne detaljerte gjennomgangen av aktiviteten i starten viser at laget hadde både bredde i aktiviteter og topp utøvere. Idrettsbane og andre anlegg manglet, likevel ble det drevet aktiv idrett på mange områder.

Bildet viser deltakere fra det første sykkelritt som ble avholdt i Sørfjorden 1932. Fra v.: (8) Jørund Turbekmo, (1) Bernhard Berg, (2) Hans Husby, (3) Isak Solem, (6) Størk Stormo, (4) Erling Berg. Vinner av rittet ble Erling Berg og nr. 2 Isak Solem.

Laget søkte og fikk arrangere sykkelritt om Lefstads vandrepokal og samtidig var det anledning til å ta sykkelmerket. Fra møteboka siteres; «Søndag 9. oktober la «Gubben» i vei for å få en aktie i den flott pokalen som visstnok er moden for alderstrygd. 4 mann startet, men en ble «helt ferdig» før han kom til «Balkan» og kom labbende tilbake. Resultatet ble at Meier Rødsjø fikk en aktie i pokalen, alle klarte merket.»

Bygging av idrettsbane ble tatt opp allerede i 1936, men det virket som saken stod i stampe. Banekomite ble valgt på hvert årsmøte. Det kom forslag om bane på «Fjellhattmyra» og arealer hos Dora Moholt, men ingen ting skjedde. Andre forslag hadde sikkert blitt luftet.

I 1947 hadde banekomiteen søkt om tvungen avståelse av grunn hos Dora Moholt, men saken ble stilt i bero da kommunen hadde planer om å bygge ny skole på Mælan og idrettsplass kunne kombineres med skolen. Etter hvert ble det idrettsplass ved skolen, men da var en kommet langt ut i 1950 åra

Både før krigen og flere år etterpå var det derfor ørene mellom Mælan og Husby som var banen for både løp og fotball. Arne Rødsjø fortalte at de måtte en tilpasse seg flo og fjære, for når floa kom, stod øra under vann.

Laget var engasjert på områder utenom idretten. Selv om økonomien var skral, var laget med og bidro til innkjøp av bøker på folkebiblioteket. Tidlig på vinteren 1940 ble det arrangert skirenn med etterfølgende «Finlandsfest» til støtte for finnene i kampen mot Sovjet.

Det er krevende å drive et idrettslag. Det blir ofte de sammen som skal drive lagsarbeidet; skaffe penger, administrere laget, ordne stevner og drive idrett med trening og delta i konkurranser.

Dette fikk nok også ildsjelene som startet laget merke. Etter krigen var pionerne blitt eldre, hadde stiftet familie og hadde en arbeidsdag som krevde all

energi. Idrettskarrieren gikk også mot slutten, alderen krevde sitt.

Dette førte til oppsplitting av laget der de mest aktive dannet i undergrupper; friidrett, ski og etter hvert ble fotballen viktig. Tidligere var det konkurranser i sykling, men det opphørte etter krigen. Handball fikk sin egen gruppe. Den videre aktivitet behandles derfor gruppevis.

Fríidrett

Innen fríidrett hadde løping hele tiden vært viktigst og særlig stafetter. Laget arrangert sin egen stafett, «Stjørnastafetten», som ble en tradisjon som samlet mange lag fra hele Fosen og har stort sett gått sammenhengende til i dag.

De gamle helter fra før krigen gikk over til å administrere. I 1949 var Arne Rødsjø formann, Nils Tokstad og Rolf Slotten medlemmer, og styret besluttet å arrangere terrengløp, stafettløp fríidrettsstevne for gutter og fríidrettsstevne for kvinner og menn. «Stjørnastafetten» var viktigst. Gruppen tok også opp faste treningskvelder og at det måtte komme badstuba.

Arne Rødsjø i fint driv selv nærmere 90 år

1. mai ble var det terrengløp. I seniorklassen vant Nils Tokstad og juniorer Leif Tokstad. 29. mai ble «Stjørnastafetten» arrangert med 10 lag. Stjørna vant senior og Yrjar junior.

Rissa arrangerte guttestevne 19. juni og der deltok Olav Jansen (1. plass kule og høyde og 2. plass 100 m), Johannes A. Husby (1. plass 100 m. 3. i kule og 4. i høyde), Rolf Slotten (1. plass i høyde). Ved Triopokalstevnet i Rissa vant Stjørna idrettslag. Ole Husby tok 3 1. plasser (100 m, lengde og stav), Ivar Aune tok 2 2. plasser (100 m og lengde) Stjørna vant 1000 m stafett. Ole Husby ble kretsmester i 5 kamp dette året.

Dette er et eksempel på at Stjørna fortsatt hadde dyktige idrettsmenn. Det vil føre for langt å referere alle aktiviteter og resultater. Utover på 50-tallet var det stor aktivitet i gruppa og utøverne oppnådde

gode resultater. Nye gode utøvere kom til, Gunnar Moholt tok to 1. og to 2. plasser ved kretsstevnet i 1954. Leif Rødsjø dominerte med tre 1., en 2. og en 3. plass.

Det ser ut som aktiviteten lå ned fra 1955 til først på 60-tallet. «Stjørnastafetten» ble nok arrangert, men ellers viser ikke møtebøkene om noe aktivitet.

I 1962 ble Oddbjørn Jansen, Johan Strand og Harald Sommerseth valgt til gruppestyre. Formann i hovedlaget, Egil Husby møtte på møtene i gruppa. Det ble vedtatt å arrangere treningskvelder og terrengløp, stafett og kretsmesterskap for jenter og gutter.

I kretsmesterskapet det året tok Kåre Haugen 5 gull og 1 sølv, Bjørnar Myran 1 gull, 3 sølv og 2 bronse, Jan Fiksdal 2 gull og 3 sølv, Oddbjørn Jansen 3 sølv og 4 bronse, Harald Sommerseth 1 sølv og 1 bronse, Paul Husby 3 sølv, Arne Hårberg 1 gull og 1 bronse. I stafett tok Stjørna 1 gull, 2 sølv og 1 bronse.

Utover på 60- og 70-tallet var det bra aktivitet i friidrett og det kom nye, gode utøvere til. Råkvåg og Selnes ble også bedre representert. Utøvere som Åge Frengen i løp og Anders Refsnes i kast gjorde seg bemerket langt ut over krets nivå. I 1979 deltok Stjørna for første gang i Holmenkollstafetten. De 15 deltakerne ble nr. 167 av 280 lag i sin klasse. De ble også nr. 15 i Olavsstafetten. Dette var nok den perioden da Stjørna idrettslag hadde størst bredde og topp innen friidrett. Åge Frengen var en av Trøndelags beste løpere. Det var også stor aktivitet med trening og barneidrett.

Mot slutten av 80-tallet dabbet aktiviteten i friidrett av igjen. Den nye idrettsbanen i Råkvåg tok det tid å få ferdig for friidrett og igjen kom et generasjonsskifte. De siste åra er det stort sett «Stjørnastafetten» som er blitt arrangert.

Ski

Innen ski var det «Stjørnfjellrennet» som ble populært. I 1938 ble det besluttet sammen med Fjellørnen å søke skikretsen om å få arrangere et fjellrenn gjennom Modalen, Rissa, Stjørna. Rennet skulle holdes første søndag i mars. Det ser ikke ut til at det skjedde mer med saken før etter krigen.

De første åra gikk rennet fra ungdomshuset Strandheim på Leira, opp Modalen om Storvatnet, ned Skola over Skauga og opp Haugenbakkan, gjennom Hogsdalen og utover Gåslunen, Brattland til Mælan og Skytterhuset Fjordgløtt. Den første løypa var anslått til 40 km.

Dette var en virkelig kraftprøve. Mange minnes vel de årene da Grønningsbrødrene, Hafellkara og Johan Stormo kjempet om førsteplassen. Etter å ha tatt seg fram i dårlig løype over fjellet, kom de ned til Mælan i regnvær der løypa nesten var borte.

Rennet var væravhengig og særlig de siste åra ble det mye avlysning, selv med kortere og bedre løyper og bedre skiutstyr. Rennet hadde nok sin storhetstid i 1960-70 åra med stor trimklasse. Rennet er i alle år arrangert i samarbeid mellom Fjellørn og Stjørna.

Skigruppa etablerte seg i 1948. Martin Enebakk var formann og medlemmer Kristoffer Stormo og Trygve Sagmyr. De søkte om å arrangere kretsmesterskap i 4 x 10 km stafett og 17 km langrenn. Det ble arrangert treningsrenn som skulle brukes for uttak til kretsmesterskapet.

8. mars 1949 var det fellesmøte med styret i Fjellørn hvor det besluttet å arrangere det første Stjørnfjellrennet 20. mars. Det var 21 mann som startet, men det framgår ikke hvem som vant. Lagets store skiløper det året var Johan Stormo. Han ble kretsmester i 30 km, nr.2 på 17 km og fikk en aksje i lagets vandrepokal i både 15 km, kombinert og hopp. Han ble nr. 16 i årets Gråkallrenn. Stjørna ble kretsmester i 4 x 10 km langrenn med Martin Enebakk, Hans Husby, Torleif Skogseth og Johan Stormo.

Utover på 1950-tallet ble det årlig arrangert flere lokale renn og kretsmesterskap. Det ble også lagt vekt på å få med flest mulig, så laget arrangerte renn for å ta skimerket og det ble laget lysløyper, først på Mælan og til slutt på Haugamyra. Dessverre er været blitt vanskeligere for vinteridrett.

Heldigvis er det ildsjeler som står på. Ofte er det de som tidligere var aktive og gjorde det godt, som fortsetter og legger til rette for nye generasjoner. En som de siste årene her pekt seg ut, er Johannes A. Husby. Han har gjort en stor innsats for alle idretter i Stjørna og brukt mye av fritiden til beste for neste generasjoner.

Fotball

Da fotballbanen i Råkvåg ble ferdig på slutten av 1970 åra, ble det oppsving for fotball. I alle idrettslag som omfatter flere idretter, er det fotballen som etter hvert får størst oppslutning. Så ble det også for Stjørna idrettslag.

Etter at laget fikk en fin grasbane, ble det stor aktivitet med fotball for alle aldersgrupper. At banen lå i Råkvåg, førte til at «vågabyggen» kom aktivt med i driften av fotballgruppa og utgjorde i mange år flertallet.

Det som var den største utfordringen var å beholde spillerne i seniorlaget. Flere av disse bodde i Trondheim og andre steder utenom Stjørna på arbeid og skolegang etter som de ble eldre. Flere av spillerne som «vokste» opp i laget ble gode og gikk over i andre lag.

Dette førte til at seniorlaget etter hvert ble nedlagt og barn- og juniorlag ble aktiviteten. Så kom

også mange av de tidligere aktive bort som ledere og til å drive laget.

Utover i det nye århundre har aktiviteten blitt låg, men det er fortsatt ildsjeler som holder liv i fotball som en viktig idrett og lek for nye stjørnværinger.

Handball

Handballgruppe ble opprettet i 1973, men det har vært handballaktivitet i perioder tidligere helt fra 50-tallet. Den nye gruppa satset på de yngre årsklasser, og det var særlig jentene som var interessert. Det var

også damene som var pådrivere i gruppa i starten, både som trenere og administrativt.

Dessverre var interessen varierende. Det var mange som startet opp med trening, men så dabbet det av, så det ble vanskelig å få stilt lag. Utover på 80-tallet ble interessen bedre og gruppa klarte å stille lag i flere årsklasser, og flere menn ble med både som trenere og i gruppestyret.

I 1983 ble Piker 14 nr. 5 av 9 i Fosen og i 1984 ble P-12 nr. 3 av 8 lag. Dessverre gikk det nedover med interessen og i 1993 ba styret i gruppa om at handballgruppa skulle nedlegges.

Råkvåg idrettslag

8. juni 1945 møttes 12 mann på «Varden». Det hadde kommet en skrivelse fra Fosen idrettskrets om å ta opp det gamle idrettslaget i bygda. Det ble enighet om å ta opp aktiviteten igjen og laget skulle drive med friidrett, fotball, svømming og skisport. De så også mulighet til plass for bane på en meget flott beliggenhet «på eiendommen til den berømte Anton Inderråk» som det heter i møteboka. Laget vedtok å søke idrettsforbundet om veiledning og muligens støtte.

Til styre ble valgt Johan Lie formann, Edv. Frandsen nestformann, Arild Småvik kasserer, Josef Bjørkvik sekretær, Eivind Kvalvik materialforvalter og styremedlemmer Harald Røstvold, Martin Haugen og Otto Strand.

30. september 1945 ble det arrangert fredsmarsj med 36 deltakere. Om kvelden var det fest på Varden. Det holdt på å bli fiasko da spellmannen ikke kom, men man fikk låne trekkspillet til Alf Worpvik og så ble det svingom og kr. 61,50 i inntekt til laget.

Medlemsmøte ble holdt 2. oktober 1945 med 20 frammøtte, og da ble det opprør. De frammøtte mente at det valgte styret hadde vist slapphet, og nytt styre måtte velges. Det ble bestemt å holde nytt møte 8. oktober og ny fredsmarsj igjen 4. oktober. De bestemte også at Martin Haugen og Harald Sagmyr skulle få med en mann til å se på mulig hoppbakke.

På neste møte ble Josef Bjørkvik valgt til fungerende formann og Egil Haugen til sekretær. De bestemte å holde ny fest med underholdning. Det ble oppnevnt en komite til å forhandle med Anton Inderråk om bane samt hoppbakke.

Laget holdt 4 møter til før årsmøtet 27. januar 1946. På årsmøtet var det stor interesse for å delta på skikonkurranser de hadde fått innbydelse til. Ivar Aunhaug skulle delta i Trønderrennet og 8 stykker meldte seg for å delta i 17 km skirenn som Stjørna idrettslag skulle holde. Laget skulle holde sitt eget renn 10. februar og det ble valgt 3 til å gå opp løypa.

Til styre ble valgt Josef Bjørkvik formann, Ivar Aunhaug nestformann, Arild Småvik og styremedlemmer Jentoft Olsen, Oskar Rognhaug og Martin Haugen.

På skimerkerennet 10. februar fullførte 9 menn og 4 damer. På 17 km langrenn 17. mars vant Ivar Aunhaug foran Hans Husby med Jentoft Olsen på tredje. I junior vant Johan Stormo foran Kristian Pettersen og Bjarne Øvergård.

Dette viser en voldsom aktivitet og optimisme det første året, men så måtte kruttet blitt brent, for det ser ut som det ble slutt.

Neste møte ble holdt i 1954 med spørsmål om å ta opp igjen laget. 32 skrev seg som medlemmer. Til styre ble valgt; Josef Bjørkvik formann, Sverre Sagmyr nestformann, Randi Børø kasserer og styremedlemmer Reidar Sund, Harald Sommerseth og Evald Myran. Laget arrangerte flere medlemsmøter og fester, men så ble det stille.

I 1962 ble det holdt møte i «Varden», og 8 voksne og 18 barn under 21 år møtte. Alle var enige om å ta opp laget og arbeide for å få idrettsbane ved Berget gård. De skulle også melde opp et idrettslag og et fotballag til kretsen.

23. november ble det holdt møte med det kommunale idrettsutvalget i Stjørna. Kommunen var villig til å avstå 5 mål av Berge og makeskifte med Idar Frengen slik at det ble areal til idrettsbane. Det ble skrevet kontrakt med Idar Frengen på møtet.

Utover i 1960-åra var det bra aktivitet i laget med fotball for de yngste. I 1973 var det kommet brev fra Stjørna idrettslag om sammenslåing. På møte 15. april var det enighet blant de 16 frammøtte om å gå inn for sammenslåing, men at banen i Råkvåg måtte opparbeides. 15. juni ble forhandlerne fra lagene enige om sammenslåing, og på felles årsmøte 5. juli ble lagene slått sammen.

Drunningsulykke i Vorpvikan i Råkvåg.

Av Eilif Rødsjø

Min morfar Kristian Haugen druknet i Vorpvikan 4. desember 1930 under trekking av garn, 66 år gammel. Han var sammen med sin sønn Ole. Morfar ble slått i hodet av ei åre da båten kantret. Onkel Ole klarte å svømme i land med han, men livet sto ikke til å redde.

Morfar etterlot seg kone, min mormor, Edvarda 37 år gammel. Barn: Ole 16 år, Kirsten 14 år, Egill 12 år, Emma, min mor, 8 år og Martin 5 år.

Edvarda (1893-1972) og Kristian Haugen (1864-1930)

Dette gjenforteller jeg slik mormor fortalte meg det:

Etter begravelsen kom to menn roende fra Høybakken, kommunesenteret i gamle Stjørna kommune. De var fra sosialen eller «fattigkassen»,

som det ble kalt. De hadde med ett par sko til hver av barna, det var all støtte familien fikk fra det offentlige.

Mormor hadde 1 krone og 48 øre i lommeboka da morfar døde. Karene fra sosialen satt og snakket sammen «over hodene på oss», fortalte mormor. De tre eldste barna dvs. Ole, Kirsten og Egill var det ordnet «plass til» på forskjellige gårder på Ørlandet, men hva med de to minste?

Da tok Ole ordet. Han ville vite hva de snakket om. Det er ingen som skal flytte fra heimen her sa han. Far hentet mat fra sjøen og det skal vi også gjøre. Sammen skal vi klare oss. Han sendte karene tilbake til Høybakken med uforrettet sak.

Dagen etter gikk mormor på arbeid igjen, det var på sildbrygga hvor hun saltet sild, hun så at det kanskje var ei framtid for henne og ungene likevel.

Onkel Ole tok kystskippereksamen og ble «sjef» på fiskerbåt bl.a. på «Fjell». De siste åra som yrkesaktiv jobbet han på sandbåt hos Ola Worpvik. Han var også aktiv politisk, satt i kommunestyret og formannskapet for Arbeiderpartiet i flere perioder. Han var en bestemt, men rettferdig mann. En det sto respekt av.

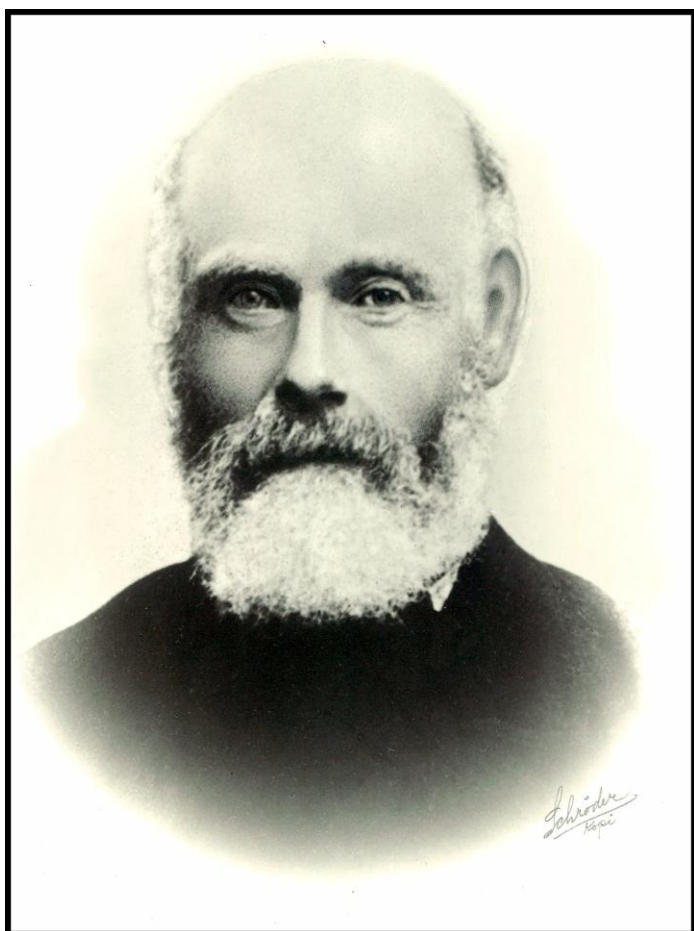
Det var takket være at onkel Ole tok «kommandoen» at min mor, tante og onkler fikk vokse opp sammen med sin mor.. Etter at barna var voksne ble mormor oppattgift med Alfred Bekken fra Frøya.

Søskena Haugen; Martin, Emma, Egil, Kirsten og Ole

Ordførere i Stjørna

Av Per Husby

J. A. Hægviik
Ordfører 1899-1904

Tidsbilde 1900-1905

Den nye kommunen hadde et næringsliv bygd på landbruk og fiske. Drifta av gårdene tok seg opp og samarbeid gjennom meieri bidro til bedre avsetning. Laksefiske i sjøen var viktig inntekt for bruka langs fjorden.

Sildefiske var i god utvikling med bedre båter. Flere båter var på Mørgekysten på sildefiske. Likevel var starten på det 20 århundre preget av sjølberging og lokal omsetning.

Folketallet i Stjørna var i 1900 2144. Det hadde vært stor tilflytting på 1800-tallet og av innbyggerne i 1900 var 481 født utenfor Stjørna. Rissa 123, Bjugn 51, Trondheim 35, Ørland 30, Børsa 24, Verran 24.

Stortingsvalget i 1900 var det første med allmenn stemmerett for menn. Høyre og Venstre var de dominerende partier på Stortinget. I 1903 kom Arbeiderpartiet inn for første gang med 4 representanter

Johan Arnt Hansen Hægviik ble født 23.8.1836 på gården Hegvik 34/1 i Høybakken. Foreldre var Hans Paulsen Hegvik og Elen Iversdatter. Faren var medlem av Ørland herredstyre 1840 til 1856 da Bjugn herred ble fradelt og senere herredstyre-medlem der med avbrudd fram til 1869.

Ved folketellingen i 1865 var Johan Arnt gårdbruker sammen med faren og gift med Johanna Tøgersdatter Hoff (1838-1887) fra Ørlandet. De fikk 8 barn, Hans 1866, Tomas 1868, Johan 1869, Benjamin 1871, Elen Martha 1874, Ole 1876, Helga 1880, Ottar Birting 1882. Johan Arnt ble oppattgift med Malena Paulsdatter fra Stadsbygd og de fikk barna; Hans Kristian 1890 og Nikoline 1891.

I 1865 kjøpte Johan Arnt gården Furunes Østre 33/9. Dit flyttet faren Hans som kårmann. Johan Arnt var gårdbruker på gården Hegvik 34/1 fra 1871 til han i 1910 var «føderaadsmænd» som det het i folketellingen. Da hadde sønnen Hans overtatt, skjøte fikk han i 1924. Gården var veldrevet, men en stor del av inntekta kom også fra fiske, både laks og sild var viktig.

Johan Arnt Hægviik var en meget aktiv gårdbruker og en meget ansett mann i bygda skriver Gudmund Eide i slektsboka for Nord-Stjørna. Han hadde en rekke tillitsverv og var ordfører i Bjugn. Han var varamann til Stortinget og formann i Bjugn sparebank i 21 år.

Johan Arnt Hægviik representerte Venstre. Han var medlem av Forlikrådet 1898-1900, kommunestyret 1870-1873, 1894-1904, ordfører i Bjugn 1896-1998, ordfører i Stjørna 1899-1904, varaordfører 1870-1873, 1894-1895, suppleant overligningskommisjonen 1899-1901, Kirketilsynet - 1899, domsmann 1900-1901, Stedlig fabrikktilsyn 1900-1901.

Da Stjørna ble skilt fra Bjugn i 1899, ble Johan Arnt den første ordfører i den nye kommunen. Han er også den eneste som var ordfører fra Nord-Stjørna mens Stjørna var egen kommune.

Johan Arnt Hægviik døde 12.3.1929, 89 år gammel

J. A. Mollan

Ordfører 1905-1910 og 1917-1925

Foreldrene til Johan Arnt Mollan, Ole Olsen Mollan (1831-1900) og Hanna Knutsdatter Selli (1833-1918), kom fra Verran til Aspestrand i Frengen i 1875. De hadde da med 5 av barna som var født i Verran. Mange av samme slekta fra Verran kom til Stjørna omkring 1850 og bosatte seg i Råkvåg, Sørfjorden, Rødsjø, Holvatnet.

Aspestrand 141/2 ligger mot Stjørnfjorden i Frengen. Jordveien er ikke så stor, men eiendommen har en verdifull lakserett, så sjøen var viktig del av næringsgrunnlaget. Ole Olsen ble ved folketellingen i 1875 titulert som gårdbruker, selveier og fartøyfører. De to døtrene, Hanna Olive og Gustava Ovedie ble begge gift i Frengen.

Johan Arnt Mollan ble født 2.7.1863 på Mollan i Verran. Han ble i 1887 gift med Anna Olava Hansdtr. Bakken (1864 – 1948) fra Ørland. De fikk 9 barn; Helga Marie 1888, Klara Hansine 1890, Julie Andine 1892, Ole Edvard 1895 d. 1896, Olaug Edvarda 1897, Olive Hermanda 1899, Harald Magnus 1902, Asbjørg 1904, Harald Magnus 1907. Flere av barna ble gift i Fevåg og har en stor etterslekt.

I 1890 fikk han skjøte på gården og ved folketellingen i 1891 er han gårdbruker og driver

Tidsbilde 1905-1910

Det skjedde etter hvert en flytting av folk fra avsides boplasser til mer sentrale deler av kommunen. Ikke minst ble disse åra en topp i reiser til Amerika. Arbeidsledigheten var stor og ungdom reiste til Amerika for arbeid. Til forskjell fra tidligere utvandring når de bosatte seg der, reiste de for å tjene penger og komme tilbake.

Bygda ble i liten grad påvirket av løsrivelsen fra Sverige i 1905 og Kong Håkon som vår nye konge. I det politiske liv ble det mer optimisme og aktivitet. Venstre stod sterkt i Stjørna, men Høyre var sterk på landsplan og Arbeiderpartiet gjorde seg mer gjeldende i byene.

Fra 1905 og mot 1. verdenskrig opplevde Norge god økonomisk vekst med utbygging av industri.

I 1910 var folketallet i Stjørna 2180. i tillegg var det 709 tilreisende fiskere ved tellingen.

Fiske var fortsatt viktigste næring til arbeidsplasser utenom landbruk.

fiskeri. Ved folketellingen i 1900 er han på vei til Ålesund på sildefiske og som yrke har han fisker, skipsreder og gårdbruker. I 1910 driver han skips- og fiskeriforretning og er kasserer.

Fra 1905 til 1910 var han ordfører i tillegg til all aktivitet i næringa. Det viser at han hadde evne til å få ting gjort for på den tiden hadde ikke kommunen noen stor administrasjon. Ordføreren måtte også gjøre mye av kontorarbeidet. Fra 1911 til 1916 var Lars Bromstad ordfører, men fra 1917 til 1925 var Johan Arnt igjen ordfører.

Han representerte Venstre og var medlem av kommunestyret 1892-1913, 1917-1925, 1929-1931, formannskapet 1902-1910, 1917-1925, 1929-1931, ordfører 1905-1910, 1917-1925, overligningskommisjonen 1899-1901, Suppleant ligningskommisjonen 1899-1900, Suppleant forstander sparebanken 1899-1901, lagrettemann 1900-1903 oppkrever herredsskatt 1900, Fattigstyret 1901, Fosen fiskeristyre 1901, Ligningskommisjonen 1901 h.an var vel en av grunnleggerne av Frengen slip. Ivrig for kirkesaken i Sør-Stjørna.

Johan Arnt Mollan døde 1.11.1945, 82 år gammel

Lars Bromstad
Ordfører 1911-1916

Tidsbilde 1910-1925

I de viktige næringene - landbruk og fiske - skjedde det en jevn utvikling med bedre utstyr og hjelpemidler som ga større avlinger og større fangster. 1. verdenskrig førte til bedre priser og ble en oppgangstid for bygdene.

Lokalt ble det etablert nye arbeidsplasser basert på sild i første rekke både i Saga og Råkvåg. Dermed ble det arbeid og inntekt både for kvinner og menn. Det var blitt over 40 registrerte båter med motor i 1920, totalt 56 båter og en rekke notlag som fisket sild, bare J A Mollan hadde i 1913-1915 bortimot 90 sysselsatte.

Hos Jakob Digre i Varghiet var vel 20 i arbeid i 1911, og vel 30 arbeidet på veien mellom Fevåg og Bjørnsvika, i 1913-1915 var det over 200. I 1915 var 41 sysselsatt ved Skjørn snekkeri og tønnefabrikk.

Oppkjøp av rettigheter til kraftutbygging var begynt, og i Saga kom kraftstasjonen i gang i ca. 1920.

Kvinnene fikk stemmerett i 1913. Folketallet i Stjørna var i 1920 2328.

Lars Hansen Bromstad født 10.4.1857, var sønn av Hans Olsen Bromstad (1822-1893) og Lovise Larsdatter Stormo (1834-1880). Hans Olsen Bromstad var født på Røros, men vokste opp på Bromstad i Strinda og kjøpte gården Stranden 161/1 i 1854. Familien ble etter hvert stor og til sammen ble det 11 barn.

Lars Bromstad var elev ved amtsskolen både i Soknedal og i Rissa. Han var en dyktig møbelsnekker og deltok på utstillinger med produktene. Det ble holdt flere snekkerkurs på gården hos Lars Bromstad og mange var de som fikk sin fagopplæring der.

I 1889 reiste Lars til Oregon i USA på tømmerhogst, men kom heim og overtok gården i 1895 etter at faren døde. Lars var en dyktig gårdbruker og foregangsmann på mange områder. I 1898 ble Sørfjord meieri stiftet, og Lars Bromstad var første formann. Han var aktiv med da Indre

Skjørn Handelslag ble stiftet og ved byggingen av Ramsvik kirke.

På meieriet ble ansatt meiersken Kristiane Sikveland (1876-1967) fra Rogaland. Hun ble gift med Lars, og de fikk 5 barn og 3 av disse vokste opp, Hans Christian 1903, Lovise 1907 og Kaare 1915.

Lars Bromstad representerte Venstre og var medlem av kommunestyret 1896-1907 og 1911-1916, suppléant til kommunestyret 1908-1910, varaordfører 1899-1907, suppléant til overligningskommisjonen 1899-1901, forstander sparebanken 1899-1901, Domsmann 1900-1903, Oppkrever herredsskatt 1900, Kirketilsynet 1902, Lagrettemann 1902-1903.

I 1911 tok Lars Bromstad over som ordfører og var ordfører i 5 år til J. A. Mollan kom tilbake. Gården ble solgt til sønnen Hans i 1934.

Lars Bromstad døde 8.2.1935, 77 år gammel.

K. J. Ramsvik
Ordfører 1926–1936

Kristian Gunerius Johansen Ramsvik ble født 24.8.1885. Faren var Johan Rasmussen (1850–1936) fra Indreråk som kjøpte Ramsvik 162/1 i 1877. Han var gift med Anna Johanna Kristofferdatter Stormo (1850–1880).

Kristian ble i 1913 gift med Gurine Oliversdatter Wold (1885–1965). Hun vokste opp på Voknøya, familien flyttet senere til Trondheim. De fikk 4 barn; Rolf Kristian 1914, Anna (Anikka) 1916, Randi 1917 og Åse 1920.

Han var elev ved Amtsskolen i 1902 og kom tidlig med i styre og stell. 27 år gammel ble Kristian varamann i Stjørna herredstyre i 1911-1913 og ble allerede i 1914 valgt til varaordfører som han var i 2 perioder 1914-1916 og 1920-1925. I 1926 ble han ordfører og det varte fram til 1936. Han var formann i forliksrådet, skolestyret og boligbanknemnda. I Stjørna var han i tillegg herredskasserer og herredsrevisor. Han var revisor i Stjørna Sparebank

Tidsbilde 1925-1936

Oppgangstiden fortsatte mot 1930 åra, men så kom den store nedgangstiden med stor arbeidsledighet. Det ble satt i gang tiltak med nødsarbeid og bureising som på Elveng [Ny Jord].

Den store andel av befolkningen som var tilknyttet primærnæringene gjorde at Stjørna ikke var av de som ble verst rammet.

Samferdselen hadde blitt bedre med rutebåter med anløp til alle grender og veiforbindelsen mot Rissa er nå god.

Enok Otterstad begynte bussrute fra Sørfjorden til Rissa

Folketallet i Stjørna var i 1930 2328. På 4 øyer bodde det 57 personer, og i 51 hus i tettstedet Råkvåg bodde det 310.

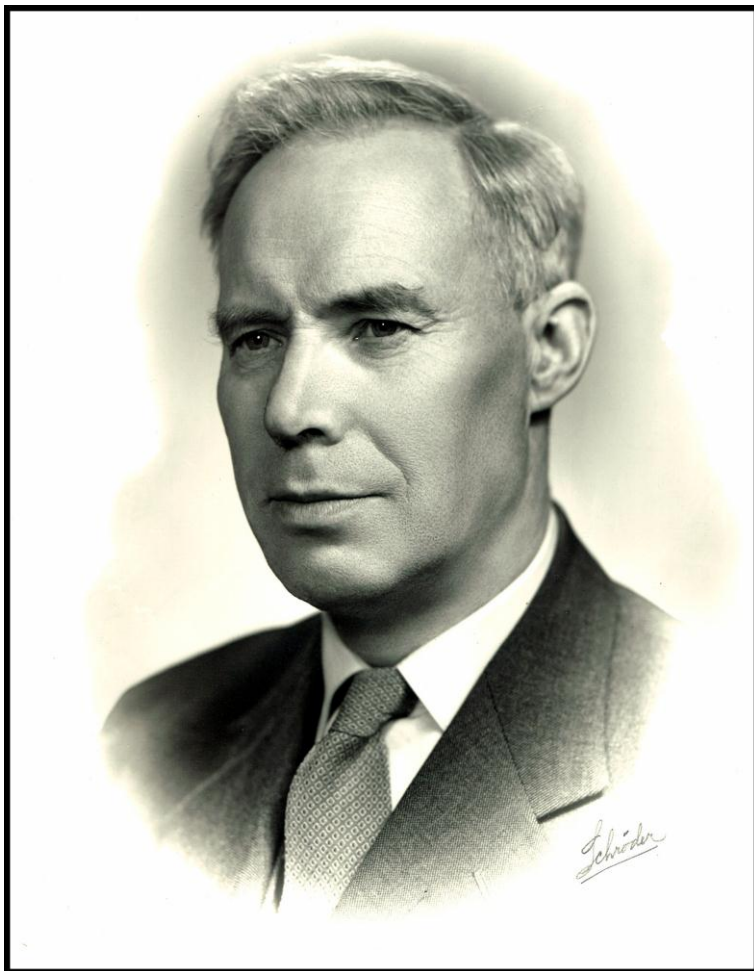
Det var stor politisk strid på 1930-tallet og Arbeiderpartiet var nå det klart største partiet på Stortinget. Da Ramsvik kom inn på Stortinget i 1937, var Arbeiderpartiet kommet til makten med støtte av Bondepartiet. Det ble en mer aktiv statlig næringspolitikk som skapte nye arbeidsplasser.

Han var aktiv på fylkesplanet også. I 1931 ble han medlem av fylkesrådet og var formann i fylkestinget fra 1931 til 1936. Han var nestformann i fylkesskolestyret samt medlem i en rekke komiteer og nemnder.

Han ble innvalgt på Stortinget i 1937 for Venstre og var medlem fram til 1945. (Det var ikke nytt valg før 1945 da Stortinget var oppløst under krigen). Han var medlem og sekretær i kommunalkomiteen i hele perioden. Kristian Ramsvik ble arrestert under rassaen på Fosen 27.5.1944 og satt på Grini den siste tiden.

I tillegg til sine offentlige verv var K. J. Ramsvik engasjert og medeier i en rekke bedrifter i Stjørna som: Ramsvik og Eidsaune AS (Foredling og eksport av sild og fisk), Hulvandskog AS (Tømmerhogst, sagbruk og entreprenørvirksomhet). Han overtok gården etter faren og bygde opp den.

Kristian Ramsvik døde 24.7.1966, 80 år gammel.

Hans Bromstad

Ordfører 1937-1941 og 1945-1955

Hans Kristian Bromstad ble født 28.3.1903. Foreldre var Lars Hansen Bromstad (1857-1935) og Kristiane Sikveland (1876-1967). Hans var altså sønn av den tidligere ordfører Lars Bromstad. Han ble gift med Anna Margrethe Vårvik (1897-1982) fra Rissa. De fikk 3 barn; Kari 1935, Dagrun 1938 og Lars 1941.

Hans gikk folkehøgskole og landbruksskole og overtok gården i 1934 etter faren. Hans Bromstad var en dyktig gårdbruker og tok tidlig i bruk nyvinningene som kom i landbruket. Han hadde stor tillit og kom med i organisasjoner i bygda og etter hvert på utenom kommunen.

Dette førte til han ble mye brukt som tillitsmann i mange lag og organisasjoner, både lokalt og på landsplan. Han var styremedlem og formann i Stjørna Samvirkelag, Stjørna Sparebank, Sørfjord Meieri og flere andre lokale organisasjoner.

Han var medlem og formann i styret for Sør-Trøndelag Landbruksselskap, Felleskjøpet

Tidsbilde 1937-1955

På slutten av 1930 tallet var det etablert 50 bureisingsbruk og på veibygging til Bjugn var sysselsatt opp mot 200 mann. Hermetikkfabrikken brant ned i 1939 og mange kvinnearbeids-plasser gikk tapt, men sildolje- og sildmjølfabrikken fortsatte. Fram mot krigen ble økonomien bedre og folketallet økte.

Krigsåra var vanskelig også i Stjørna. Mat var det til alle, men rasjonering og mangel på mange varer. I 1944 var det stor rassa og opp mot 30 personer ble arrestert og torturert og vel 20 satt i fengsel til frigjøringen. Tyskerne og nazistene tok over styringa, og ordfører Hans Bromstad rømte til Sverige for ikke å bli arrestert.

Etter krigen ble det stor aktivitet med oppbygging av skoler og boliger. Ny skole på Mælan ble bygd i 1954. Kommuneadministrasjonen ble samlet i Fritun i Husbysjøen. Arbeidsplasser kom etter hvert i flere næringer.

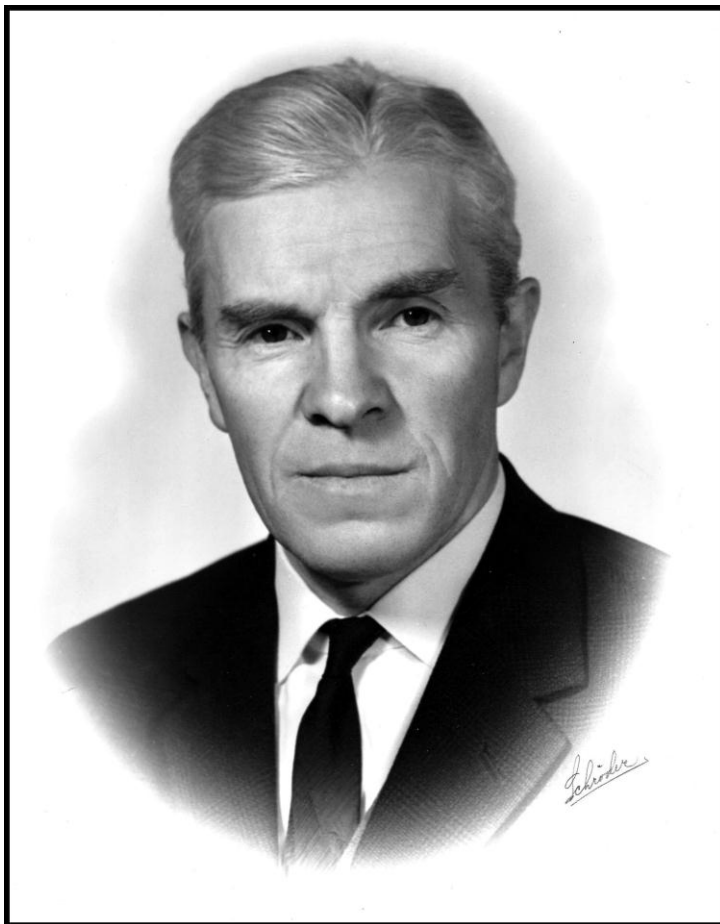
Trondheim, styremedlem i Det Norske Jord- og Myrselskap, Felleskjøpenes Landsforbund og Selskapet for Norges Vel.

Han kom med i kommunepolitikken for Venstre som suppleant fra 1929 og fast medlem fra 1935. Han var ordfører fra 1938 til 1955 med avbrudd for krigsårene da tyskerne satte inn sin representant etter hvert. Under krigen måtte han flykte til Sverige for ikke bli tatt av tyskerne og arrestert som mange av sine kollegaer.

Han er den som har vært lengst ordfører i Stjørna kommune.

Som politiker hadde han også mange tillitsverv på sentralt hold og møtte på Stortinget som vararepresentant for Venstre fra Sør-Trøndelag flere ganger. Han var medlem av fylkestinget og flere komiteer i fylket.

Hans Bromstad døde i 19.7.1971, bare 68 år gammel.

Georg Breivoll

Ordfører 1956–1963

Georg Kristoffer Breivoll ble født 21.6.1913 på Breivoll i Åfjord. Foreldrene var Klaus Breivoll (1890-1967) og Kristine Magdalene Årevik (1891-1966) fra Roan. Foreldrene kjøpte gården Fosshaugen 154/11 i Sørfjorden i 1923. Han ble gift med Alma Kristine Foss (1918-1982). De fikk barna Elin 1940, Anna 1943, Karstein 1946, Åshild 1948, Inge 1950 og Kristin 1954.

Georg Breivoll gikk Skjetlein landbruksskole og tok over gården etter faren. I sitt yrkesaktive liv var det likevel innen kontorarbeid og forretningsdrift han hadde størstedelen av inntekten.

I krigsårene var han forretningsfører i forsyningsnemnda i Stjørna. Han var i mange år kontaktperson for Småbruk- og Bustadbanken som senere ble Landbruksbanken. Gjennom dette kom han i god kontakt med folk og hjalp mange til å få bygd seg bolig og bygge ut gårdsbruka. I mange år var han agent for Forende Forsikring og fikk stor påskjønnelse for sitt arbeide

Etter krigen var han med i kommunestyret i Stjørna for Venstre i 16 år, derav 8 år som ordfører. Som ordfører var han også med lem av Sør-Trøndelag fylkesting og medlem i forskjellige

Tidsbilde 1956-1964

Mot slutten av 1950 åra kom det store ungdomskull som skulle ut i arbeidslivet. Samtidig var det nedgang i fiskeriene og ingen etablering av andre arbeidsplasser.

Stjørna tapte også i kampen om nye etableringer som skoler og bedrifter. Dette førte til at folk flyttet til sentrale strøk med bedre arbeidsmuligheter.

Det ble derfor stor nedgang i folketallet. 1950 var året med største antall innbyggere i Stjørna med 2775, 1960–2595 og 1970–1723. Særlig var utflyttingen stor fra Råkvåg.

I slutten av 1950 tallet begynte diskusjonen om kommunestrukturen. Kravet til den kommunale administrasjon var økt, og bedre kommunikasjon gjorde det aktuelt med større kommuner. Dette førte til at Stjørna ble delt og ble sammenslått med Bjugn og Rissa.

nemnder i fylket. Etter kommunesammenslutningen i 1964 var han i 4 år medlem i Rissa kommunestyre 1968-1971 og formann i det kommunale leiegårdstilsyn og trygdekassen kassenemnd. Han var jordskiftemann og skjønnsmann.

Han var med i ledelsen for Stjørna Sparebank i 24 år, en tid var han også formann. Han var sekretær og kasserer i Sør-Stjørna Bondelag i 30 år og en periode var han styreformann i Stjørna Samvirkeklag. Han var med og startet Råkvåg vassverk og var formann i styret for dette vassverket helt til sin død.

Georg Breivoll drev steinindustri i 18 år og hadde opptil 8 mann i arbeid. I 1960 overtok han heimgården etter sine foreldre, men allerede i 1970 overleverte han gården til sin sønn, Karstein.

Georg Breivoll var med i illegalt arbeid under krigen. Særlig gjaldt det hjelp til flyktningene fra fangeleiren på Ørland. Han skaffet rasjoneringskort så fangene og andre kunne få tak i mat. Sammen med flere andre fra Fosen, blant annet hans far Klaus, ble han i 27.5.1944 arrestert av tyskerne og var i fangenskap, først på Falstad og fra 22.9.1944 til frigjøringen i 8.5.1945 på Grini.

Georg Breivoll døde 7.11.1983, 70 år gammel

Historia til Stjørna kommune

Av Per Husby

Dette er en kort oversikt over historia til Stjørna som egen kommune.

Etter at Norge rev seg løs fra Danmark og fikk egen grunnlov ble landet fortsatt styrt av utnevnte embetsmenn. Dette var det nye storting ikke fornøyd med. Når folket hadde fått makt til å styre landet, var det også rett at folket lokalt hadde innflytelse. Særlig var bøndene pådrivere for å få større selvstyre til lokale folkevalgte.

Likevel ble det ikke før i 1837 at stortinget fikk gjennomført dette ved at de såkalte formannskapslovene ble vedtatt. I år kan vi derfor feire 175 års jubileum for kommunalt selvstyre.

Landet måtte deles inn, og på bygdene ble benevnelsen på de nye enhetene herred. Hvert herred skulle styres av et formannskap på minst 5 medlemmer og et representantskap på 3 ganger så mange medlemmer.

Inndelingen ble stort sett gjort etter prestegjeld, og fra 1837 ble Stjørna en del av Ørland herred som også omfattet Bjugn, Nes og Agdenes.

I 1853 ble Bjugn skilt ut fra Ørland som eget herred og Stjørna fulgte med som en del av det nye Bjugn herred.

Ønsket om mer lokalt selvstyre var tydeligvis stort, og en betydelig oppdeling av herredene ble foretatt i 1899. En årsak kan være at det var ordfører og formannskap som i stor grad tok seg av

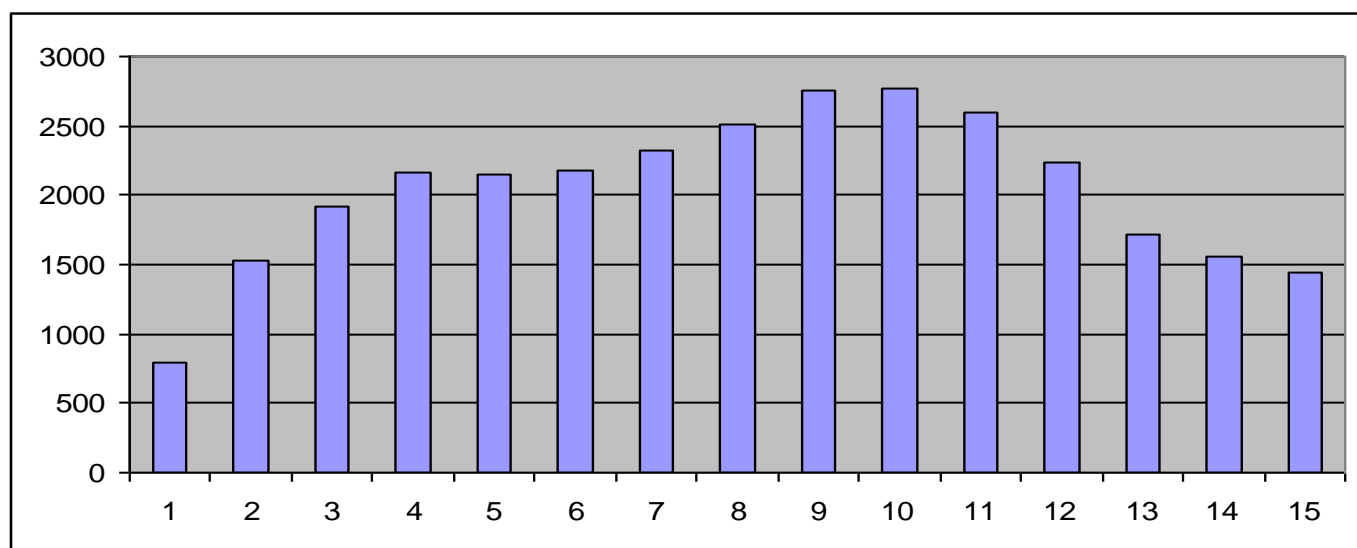
alt det praktiske med styre og stell. Derfor var det praktisk at de ikke hadde for store områder.

Stjørna ble dermed eget herred fra 1. januar 1899 under navnet Skjørn, da Bjugn ble delt i tre kommuner: Bjugn, Nes og Skjørn. I 1918 ble navnet Stjørna, og ved opprettelsen hadde herredet 2 166 innbyggere. Senteret var Sørfjorden som da offisielt gikk under navnet Husbysjøen ettersom postkontoret befant seg i denne delen av bygda.

På slutten av 1950 åra ble kommuneinndelingen på nytt diskusjonstema og begrunnelsen var nå at det var viktig med større kommuner for å få bedre og rimeligere administrasjon. Dessuten hadde kommunikasjonene endret seg, fra sjø til vei, og avstandene betydde mindre. 1. januar 1964 ble Stjørna kommune delt og slått sammen med andre kommuner. Den sørlige delen – Sør-Stjørna – med sine 1 868 innbyggere ble slått sammen med Rissa og det meste av Stadsbygd kommune til den nye Rissa kommune. Den nordlige delen – Nord-Stjørna – med sine 676 innbyggere ble slått sammen med Bjugn, Jøssund og Nes kommuner til den nye Bjugn kommune.

Dermed var 65 års selvstyre slutt for Stjørna. Både navnet og identiteten henger godt igjen. Stjørna Heimbygdslag ser det som en oppgave å bidra til at historia om Stjørna blir kjent og bevart.

Utviklingen av folketallet i det som geografisk var Stjørna som egen kommune.

Folketall	790	1534	1924	2166	2144	2180	2328	2507	2755	2775	2595	2235	1723	1564	1442
År	1801	1865	1876	1891	1900	1910	1920	1930	1946	1950	1960	1970	1980	1990	2001

Kommunestyret i Stjørna i perioden 1959-1963 på trappa til Fritun ca. 1960

1. rekke: Ove Hansen, Georg Breivoll ordfører, Bjarne Nilsen, Reidar Rødsjø og Olaf Nilsen
2. rekke: Matias Sommerseth, Arvid Husby, Josef Øvergård, Karl Saltnes, Eivind Øvergård, Waldemar Helmersen og Olaf Sagmyr
3. rekke: Hans Ellingsen, Albert K. Rødsjø, Elias Skoglund, Ottar H. Stallvik, Ole Fiksdal

Bilde fra Freggen Slip

Neste år har vi planer om å skrive om historia til Freggen Slip. Da trenger vi både opplysninger og bilder. Er det noen som har kjennskap til historia om oppstarten og de første åra, så vil vi svært gjerne at de tar kontakt.

En trivelig historie på Stjørnadialekt. Prøv den som høytlesing for barn og barnebarn. Det er både et godt tidsbilde og god fortelling om folk og gjøremål i Råkvåg like etter krigen.

Et ærend i Vågen

Av Åse Hammer

Flyfoto av Råkvåg i midten av 1950 åra

“Du ska ha to liter melk”, sei a mamma, “ og så ska du gå ned på Prang åt’n Aksel og teng fesk te i morra hvis’n ska på sjø’n i kveld. På heimtur’n går du innom Børøbutikken og heinte posten, og så går du innom’n Helmer Skomakar og høre om sko’n min, som’n skoill halvsol, e ferdig.”

Foran Råkaportene står Petter Foss, Olaug Foss, Arvid Thun, Thelma Thun og Georg Breivoll. Veien gikk gjennom fjøset på Råk og åpningen ble kalt Råkaportene.

Så får æ pengpungen og melkspainna i handa. Utenpå spainna e det bilde tå ei blank sild og innskrifta: “Brødrene Hellen. Trondhjem.” På vein bortover mot Råk, går æ og læs på ainner sia tå

spainna: “Ha alltid laken over silden og lokket på.” Kor tongvint, tenke æ, når dæm kan klar sæ me’ et putevar, spainna e da itj så stor?

Æ går igjennom Råkaportene, som vi kalle den. Vein går nemlig gjennom fjøset, og inni porten bruke di store gutongan frå Våjen stå og skrem oss, men no midt på da’n, e æ itj redd.

På Råk bor a’ Olaug og n’ Petter Foss. Dæm har ingen onga sjøl, men kvar sommar kjæm a Lillian, niesa hennes Olaug frå by’n på feri, og da e vi mytjy sammen med hu.

Hu Lillian e som et pust fra den store verden utenfor Råkvågen. Hu bor i By’n og fortæle oss så mytjy spennanes, hu går på nåkka hu kalle Balletten - de e vesst ein dainseskole der dæm dainse i selkesko på tåspissan, hu demonstrere det på låvbrua på Råk, og vi ongan står og sjer på med store aua når a’ te slutt slår hjulet bortover går’n! Og så fortæle a’ at a’ har kjærest!! Ja, æ ha da vårre småferælska i ein gut æ å, men å fertæl det åt nånn? Ailler i vala!

Og så bade vi på ein plass i Råkabekken som vi kaille Badekaret - og får sette på høylasse når’n Petter kjøre inn høy. Vi får hopp i høyet på låven og - hvis vi låvve å itj ha hårspeinna eller nåle på oss. “Kjyr’n kainn få dæm i sæ”, sei’n Petter.

På den ainner Råkagård’n bor a’ Elida og n’ Jørund og di to gutan deres, Terje og Ola og mora

hennes Elida, hu Elen. Elida e' så blid bestandig, og kvar gong æ møte a', sei a': "Her kjæm a' Åse Gåsepiké", og **han** Jørund heil mytjy kommers med oss.

Æ går ned Råkabakken, og det første huset på venstresida e' Nøstbakken. Her bor a' Paulina og n' Isak. Hain Isak har mytjy kvitt hår og så har'n goillrenga i øran. Dæm e æ fasinert tå. "Dæm e' mot **gjekta**", sei a' mamma.

Æ går forbi stua **hinnes** Olina Kvalvik på **høger** sia tå vein. Hu e' sydame og syr klea åt heile bygda, åt oss å. Utpå gårsplassen attmed huset hass Alfred Normann, står to kailla og sage ved. Det e'n Gustav og n' Krestjan Bærje. Æ går forbi dem og opp bakken te "Havdal-villaen". Her bor a' Kristianna og n' Johannes Husby.

Vågen med Berge og Sjøgata

Kristianna har melkutsal i **kjellaretasjen**. Faren hennes, Kristian Bjørkvik, kjøre melka. I dag må æ veint ei stoinn for **hain** ha itj kämme einno. Det e fleire som veinte og, hu Eldbjørg og a' Liv og a' Olaug - dæm e nesten **lik gammel** som æ. Vi står og sjer sjenert på **kvarainner**, vi e itj så my sammen, fer æ e som regel meir sammen med ongan i Børøgår'n og Innersia, enda æ bor på **dein**er sia tå Råkabekken.

Så får æ melka i **spainna**, og så går æ ned bakken forbi **hagastakittet** te huset **hass** Monsen, der sætt æ **spainna** i grøfta så æ slæpp å bære a me' mæ te Prang. Hu Astrid Monsen har bestandig så mang **fin** blomster i hagan sin, og i vinduan på glassverandaen e det **foillt** tå Geranium i **all** farga.

Så kjæm æ te huset hass Leif Strand, og der kjæm n'Leif over gårn i et kvitt forkle med mytjy blod på. Hain e nemlig slaktar og driv **kjøttforretning** i **kjellaretasjen**. Æ **kain** sjå at det heng ein kuskrott i uthuset mot sjø'n.

Neste hus e' bakeriet, der bor'n bakar Strand og familie. Det heng ei stor kregel på veggen, og over døra står skiltet med **Kr. O. Strand**. Det betyr Kristian Olsen Strand, men vi ongan sei bare **Kr. O. (null)** Strand. **Hain** bake "Strainnbrø", store finbrød med karve i, og når vi åpne døra rengen det i ei bjill,

og det lokte så godt tå **aill go'** kakan **han** bake. **Han** har nånn firkanta med rosa melis på, dem synes æ e best.

Så går æ ferbi Handelslaget. Det høre 3 hus te det, føst butikken som **hell** te i et gammelt, kvitt hus med ei høg trapp. Der e det n'Stamnes som e bestyrar, hain Arne Hansen e betjent, og a Hjørdis Langeland e **butikkdam**. I midten, tvers over gårdsplassen, e det et rødt uthus, foran huset e ein stokk som bønder'n bruke å bett hestan sin i **mens** dæm handle. I det **tri** huset bor bestyrar'n og familien. Hu Åse Stamnes står på trappa og reste matta når æ kjæm **ferbi**.

Monsenbutikken legg i øverste del tå Monsenbrygga. Akkurat no sjer æ at det lægg te ein båt attme brygga. **Dein** e frå Harøya. Mang tå kundan hass Monsen e' utant øyan.

Vein ne te Prang går mellom huse **hinnes** Hanna Vågen og Laura og Bernhard Johansen sett hus, ferbi husan te a'Sofie og Ola Wold, Anna og Lytton Monsen og den nedlagte hermetikkfabrikken mot sjøen. Bygningan der står tomm no.

Videre ferbi e huset te a'Olga og n'Ole Dypvik. Her møte æ n'Bjørn. Hain bor å i et hus på Prang sammen med foreldran, Sigvarda og Oskar Worpvik. Bjørn og æ går i **samma** klasse på skolen, og rundt svingen bak huset deres legg huset te a'Ragna og n'Aksel. Dæm har ingen onga og bor ålein, det gjær å **hain** Paul og a'Julianna i nabohuset, og n' Kresten Johnsen litt lenger opp å.

Æ treffe'n Aksel attme nauset hass. "Æ skoill bestill fesk vess du ska på sjø'n i kveld", sei æ. "Ja, det e' greitt det, hæl's mora di og sei at vess æ får nåkka, så ska det bli fesk, ja", sei n' Aksel.

Så går æ tebakkers, og no kjæm a' Randi sprenganes ned frå Funkisen, som vi **kaille** huset hass Arvid og a' Margrete Stallvik, på toppen tå haugen. Hu Randi går å i klassen min. Når æ e sammen med hu, bruke vi å leik oss attme fabrikken.

Vi har egentlig itj lov te det, **fer** det kan værre farlig å leik i di **tomm'** husa, men det e' så mytjy spennanes der, vi har **funne** etiketta som dæm brukt på sildeska'n dæm produsert her. Sildtavla, kaille vi dem, di har forskjellige motiv, og dæm bytte vi med **kvarainner**. Hu Randi vil at æ ska bli med a heim, men hu mamma sa at æ mått **værre** snar, så æ må nok gå vidare.

Det e itj så mang båta på Våjen i dag, i sildsesongen e det heilt **foillt** tå feskarbåta frå heile kysten. No legg Rolfen attme Ramsvikbrygga, Skarven litt lenger ned, og Fjell attme Børøkaia, og så sjer æ at Asbjørg, skyssbåten hass Wilhelm Kvalvik går ut våjen. Det e vel nånn som e klein og ska te sykkuset i by'n.

Æ heinte **melkspainna** i grøfta og går mot **Bærje**. Der møte æ n'Oluf med ei vassbøtt i kvar hand, han ska heint vatn i broinn. "Ein liten dråppa no å da, må

æ å a Serianna ha”, song n’ Oluf. Der sjer æ a’ Serianna å, hu går over går’n med et stort kvitt forkle på sæ, og der kjæm det fleir kjæringa te gårds, hu Johanna Sandøy og a’ Paulina Dueskar og a’ Anna Koia. Det e vel kvinneforening der i dag, da.

Æ går over brua. På oversia, der Råkabekken rinn ut, e det så fin sand og leirbotn. Vi kaille det Leire, og her bruke veitjongan i Børøgår’n, hu Jorun, Randi og Elsa, og hu Ragnhild og de ainner ongan hos’n Ole Langeland og æ, å bad.

Vi kain itj svøm, nånn tå oss, men hu Jorun og a’ Randi har fått tak i nånn livbelta frå “Fjell”. Dæm e’ tå segelduk med kork inni, og dæm e steintong når vi kjæm opp tu sjø’n, men arti har vi det.

På dein anner sia tå brua legg telefonsentral’n, eller “Sentral’n”, som vi sei. Der står det eit brunt bord med ei tavel på, der det e knappa som sprett ut, og ledninga aill steds. Attme bordet sett a’ Svanhild på Strandplassen. Hu trøkke inn knappa og stekk pluggan i håla, “ferdig her - ferdig her”, sei a. Det e’n Smolan som bestyre sentral’n. Hain har motorsykel. Det e’ det ingen fleir i Våjen som har.

På Blankberjet e det itjnå folk i dag, men om søndagan, når Fosenbåten går, da e’ heile bygda her. Vi ongan blir kledd i søndagsklean og går tur rundt Våjen, sammen med foreldran våres, før vi samles her og vaksefolket prate og høre siste nytt.

Søndagstur på Nervein

Æ går vein mot “Greinna”, som vi kalle innersia på våjen, forbi Stilleberjet kor’n Martin bor, sammen med a’ Gurine og n’ Ansgar og n’ Evald, å der legg å huse hennes Nikoline å ne’me sjøen.

Der kjæm a’ Gitte syklanen frå huse sett. Hu e’ sykesøster i bygda. Hu kain værre litt streng og æ e itj glad når æ må ta “pirke”, eller når æ må gå åt a når det feile mæ nåkka, men hu Gitte e flenk og respektert i bygda. No ska a i sykebesøk, hu har me sæ veska si.

Attme huse hinnes Lisabeth e det bestandig så mang onga. Det bor mang onga i huse å, der e a’ Edny og a’ Brit og a’ Solveig, og her samles ongan frå heile grenda, og det e mang tå dæm.

Hu Hildur og a’ Aud, hain Jan og n’Løyd, dæm bor i husa oppi bakken, og ongan hos a’ Gudrun å’n Magnus, de flestan tå dæm e vaksen og fløtta, men han Roger og n’ Johannes bor heim enda.

På øversia tå vein bor a’Netta i ei lita rød stua med et grått uthus attme - i uthuset bor geita hinnes. Æ e’ litt redd a’ Nætta, æ, men hu e’ ganske snill hu, vess hu itj bli tørra, hu har et hissig gemytt.

I Larsstua bor det 4 ugifte søsken, Karl og Einar, Tordis og Helga, sammen med foreldran, hu Gusta og n’ Edvard, og forbi Larsstua går Binabakken, som vi ongan kalle’n. Det kjæm tå at huse hinnes Bina å’n Helmer legg på toppen tå bakken. Om vinter’n sett vi te og reinne oss nedover bakken. Vi sett sammen sparkan te tog, og vess det e grus på vein, gnistre det når vi kjøre over grusen om kveil’n.

Det e’ hit æ ska fer å heint sko. Æ går inn i gangen og banke på døra på høgersia, og der sett’n Helmer og reparere sko under ei lamp. Det e’ så mytjy rart her, jarnlest, symaskin, plugga, ler og bæk, og så lukte det så rart. På golve legg det sko som repareres, og på ei hyll står det ferdigreparerte sko med lappa på. “Nei, e det du som e ut og går?” sei’n Helmer. “Ja, æ skoill spør frå a’ mamma om sko’n hinnes e’ ferdig.” sei æ.” Ja, her e’ dæm”, sei’n Helmer og pakke dæm inn i eit brunt papir. Æ betale og går tebakkers og innom Børøgår’n fer å hent posten.

På trappa på Børøbutikken med a’Odlang til høyrer

Æ går opp Småtta, ein liten bakke opp mot går’n mellom en allé tå gammel poppeltre (balsam). På butikkveggen heng eit metallskilt med reklame fer

“Vega margarin”, og på butikkdøra står ein plakat om at det e’ møte på Skolsal’n i **kveld**.

Inni butikken e’ det brune diska med mang **skuffa**, der e’ det mel og gryn og **ainna** vara. Ei **sirupstynn** står te **høger attmed** kjellartrappa. Bakom disken står a’ Odlaug. På veggjen e’ det hylla og rom der posten legg, og te høger **fer** omn e’ glasdisken der det e’ brøstnåle, knappa, hårpynt og mang **ainner** fine ting, og så glasskape med gotteri, Lohengrin, bruspulver og **Smørbukkaramella**.

Under taket heng det lampa, **spainna** og **ainna** teng som folk trøng i husholdninga. Innafor butikken e kontoret. Der sett’n Børø med postsaker og regnskap. På ein langbenk attme døra sett n’Kal Larsstua, Johan Harbaken og Georg Nøstvika og spør om siste nytt **frå** feske.

Æ får posten, brev frå tanta mi i Amerika i dag! Så går æ oppover vein. Der kjæm a’ Olga Langeland, hu ska et ærend på butikken. Hu Olga e bestandig så triveli mot mæ når æ møte a. “Nei, e’ det du som e ut og går, Åse, du e flenk som går ærend fer mora di”, sei a. Men æ synes hu **kain** værre streng mot’n Arvid av og te.

Nedafør vein legg Storbakken, der gutongan bruke å hopp om vinter’n. Dæm lage hopp rett ut **frå** vein, og ovarennjet e i haugen nedfer ungdomshuset, så når gutongan hoppe, må vi **ainneran** stå vakt i svengen, i tilfelle det ska kamma ein bil. Det **gjer** det sjelden, det e bærre 2-3 bila i bygda, + bussen hass Otterstad, og dæm stoppe mens hopperan e’ i farta.

Så **roinde** æ Ungdomshussvingen, fortsatte opp Langnesset, tar te høger i **Korsvein**, og så e æ heim med **melkspainna** og sko’n.

Peter Laurits Olsen (1830-1915) var født i Leksvik. Han ble gift med Anne M. Larsdatter frå Åffjord. De bodde i 1875 på Karensetra (Parkeringsplassen ved Krinsvatnet i dag) og det er da denne historia skjedd. Senere flyttet de til Agnetlia der Annes foreldre bodde. Begge er gravlagt på Husby

Peter Laurits og bjørnen

Etter historie nedskrevet av Hans Bromstad

”Peter Laurits hadde slått i Blanktjernlia og hadde høystakkar der. Han var der med ein kjelke og henta høy. Da kom ein bjønn og tok på han. Bjørnen beit seg fast i handa til Peter Laurits og holt fast. Peter Laurits prøvde å få tak i tollkniven sin, men greidde det ikkje. Peter Laurits ble liggande under bjørnen.

Da det var gått ei tid kom Andreas Nylandet, Daniel Rødsjø og ein til kjørande. Dei skulle til Nordsetra etter høy. Bjørnen vart da redd. Han kosta Peter Laurits langt nedover lia. Peter Laurits ropa da til høykjørerane om hjelp. Han fortalte det som hadde hent og ba høykjørerane koma å hjelpa seg. De svara at de skulle koma når de hadde vore i Nordsetra å lest på høy. Peter Laurits måtte da ligge å vente til dei kom igjen.

Anton Rødsjø henta Martin Seterhaugen i Rissa. Han var den mest kjente av bjørnejegerane her omkring. Når Martin kom til Rødsjøen gav dei seg på bjørnejakt. I lag med Martin Sæterhaugen som hadde munnladningsgevær, var Anton Rødsjø med haglgevær dertil 2 mann med staurar.

Dei fekk peiling på bjørnen i Torsengkammen. Dei fulgte bjørnen over Austdalen og det bars i sydøstleg retning mot Skorven. Der kom dei på skotthald. Martin varskudde dei 2 karane med staurane at dei måtte vera snar å komma seg ut av krutrøyken når han skaut for bjørnen ville komma i mot dei viss han ikkje vart drepen med 1. skottet.

Martin la an og skaut. Det same gjorde Anton. Dei måtte skyte 2 skott for å drepe bjørnen. Dei frakta bjørnen til Rødsjøen til gammalstua, der den vart flådd. Det vart koka sodd og det smaka overlag godt.

Martin Sæterhaugen skaut også 1 bjønn i Dammulskaret sør for Rødsjøen og 1 bjønn ved Osavatnet.”

Trappetrinnsfoss frå Nordehva 2012

Anton Lillemo.

Av Eilif Rødsjø

Anton Lillemo f. 20.02.1866 var, etter det som blir fortalt, « litt utenom det vanlige». Han var en sterk kar og god til å arbeide. Han ordla seg på en egen måte, og det er mange artige historier om han der han svarte godt for seg.

Det var nok litt dårlig med lese- og skriveferdighetene, så han gikk for presten flere år før han ble konfirmert. Da faren spurte hvordan det gikk hos presten, sa Anton: «Det bli prestgang fleir år, far». Den tida var det en kunnskapstest å få bli konfirmert, han var fravist igjen.

Et av de siste åra han gikk for presten ble det spurt hvem som gikk over Det Røde Hav? Hans Heggvikan, som satt like bak Anton hvisket: «Sei bjynn». «Bjynn» svarte Anton. «Sei mæ såg du'n Anton» sa presten. «Nei æ såg'en itj, men han Hans Heggvikan såg'en vest» svarte Anton. Denne historia har stått på trykk i «Magasinet for Alle»

Anton fôra dyra i fjøset om vinteren. En kveld kom far hans fra fjøset og var arg fordi Anton hadde fôra hesten med skjemt høy, det var ungdyra som skulle ha det dårligste fôret. Faren sa da til Anton: «Du veit da vel at hesten itj et skjemt høy!» Da svarte Anton: «Tenkt han koinn eta det ætte vart mørkt».

Ei jul ble Anton sengeliggende. Det ble sendt bud på Martin, bror hans da de trodde doktor måtte hentes.

«E du klein Anton?» spurt broren. « Itj klein, e sint» svarte Anton. Noen hadde vel sagt noe som ikke passet han og gjort han arg.

Kornelius Rødsjø og Andreas Aune var søskenbarn og hadde kjøpt bjørk på rot ved Juvatnet, nord for Nordsetra. Bjørka ble kappet i 3 meters lengder og fløytet på vårflommen ned til sørenden av Nordsetervatnet. Der ble strangene kappet i 60 cm lengder, kløvd og satt opp til tork. Om høsten ble bjørka fløyta ned Nordelva til Nordfjorden, der den ble solgt.

Anton var onkel til Marie Lillemo. Hun var på setra i Nordsetra, «Litjbuengen». Marie var forlovet med Andreas og hun sendte Anton sørover vatnet med graut til karran som holdt på med veden. Marie visste at Andreas måtte ned til Sørfjorden denne lørdagskvelden, og da hun nå syntes så godt om Kornelius, sa hun til Anton at han måtte si-« i all stillhet at Kornelius måtte ta seg en tur utpå kvelden».

Anton glemte denne beskjednen til han kom ned til båten for å dra på heimvei. Da ropte han opp til Kornelius og Andreas: «Du Kaneles du, hu Marja sa du skoll ta dæ en tur i kveld, i all stillhet».

Så skoll dem fortsett å kapp ved da, en i kvar enden av boggasaga, han som va forlova med Marja og han som skoll ta sæ en tur i all stillhet. Det vart en still og lang ettermiddag ---

Denne fortellingen var det Kornelius som fortalte meg. Han ble jo også senere gift med Marie.

Anton hadde også jobben med å frakte melka fra Litjmon og ut til meieriet, der han også dro separatoren. Han ble sur om han ikke kom først til meieriet. En mårra hadde de på gården gjort melka klar i 4-tia (normalt kl 6) og sendte Anton utover te meieriet. Han skjein som ei sol da han kom tilbake etter å ha venta i ca. to timer på meieritrappa. Da han kom inn sa han: «Davras på Aune no ja». Han tålte ikke at de kom før han.

Anton var også hos Bernhard. Berg og hjalp til med å hogge ved. Anton var vant til å få 25 øre for slik jobb, men Bernhard var så fornøyd med jobben at han ga han 50 øre. Da ble Anton sint og sa: «Får itj 25 - ska itj ha nå».

Anton var spesialist til å bryte røtter opp av myra. Han var både på Litjmon og i Rødsjøn og hjalp til og gjorde rett for seg på alle måter

Litjmoen i bakgrunnen 1960

Ulvene strøg avgaarde med grisen.

En sand historie fra gamle dage.

Ved Johan Selnes

I en bygd i Trøndelagen gikk for mange, mange aar siden ulven riktig berserkergang.

En gaardbruger, som het Gammel-Mikkel, hadde tæt ved husvæggen et gjærdeindheng, hvori nogle velgjødde svin gikk og roded og grynte.

Paa eftersommeren, en kveld ved sengetid, hadde to ulve passet sit snit. Bardus hadde de gaat ind i nævnte gjærdeindhegn tatt med sig den sværeste gris og lagt avgaards.

Nu er det jo nok som bekjendt, at grisen er slem til at skrike, naar noget lægger sig paatværke for den, og slik var det da ogsaa med denne gris. Den kunde slet ikke like disse to lodne viktigperer, som slæbte den med sig efter ørene. Den slags arrestering var selv for meget for en gris. Og derfor hadde den vel god grund til at skrike. Og saa sgreg den da, den grisen!

Aftenen var stille og spektaklet fyldte halve bygden. Folk opp og hen til vinduer og døre. Mikkel ogsaa opp av sengen; paa flyvende flekken fandt han bukse og træsko og la avsted for at tælle grisene sine. Allesammen var der, undtagen den største!

Saa bortover veie og bakker. Mikkel først og mange efter ham. Det var adskilligt mørkt, saa de maatte springe efter skriget. Og de sprang og de sprang, saa træskoerne sprat og strømperne la sig langt nedover foden! Næsten ved udmarken naadde de indpaa!

Men det var sandelig ikke saa let en sag at faa grisen befriet fra ulvene. Disse syntes, at griseskinker var en fed steg, og ikke ftk de fat paa det hver dag, Mikkel syntes vel ogsaa det samme og likte slet ikke at sælge flesket for saa billig en pris - tog en tyk gjerdestaur og langede den ene graabein over rygraden.

Det gjorde vist vondt; men slap den, tror du? Nei, etpar deisinger til taalte den. Saa gav den opp og smutted sin vei. Den andre ulv var som trodsigheden selv; den vilde aldrig gi sig! Men sinnet stak Mikkel, som ventelig kunde være, og han slog saa fliserne sprat av stauren, dængte grisetjuven, saa denne tilslut maatte fordufte; men da var den da baade halt og skak.

Mændene fik saa grisen trukket med sig ned til gaarden igjen. Men om Mikkel slap den ind i gjærdeindhegningen eller om han anbragte baade

den og de andre grise paa et tryggere sted, skal være usagt.

Nok er nu det, naar leiken var slut, tog mændene av bukse og træsko, og under skindfelden bar det!

Man hefted sig ikke synderlig ved slige ulvehistorier i gamle dage.

Gården til Mikkel Jakobsen Selnes omkring 1960

Etterskrift til artikkelen.

Historien er skrevet av min far, og jeg har hentet den fra den norsk-amerikanske avisen "Pacific Skandinaven", som kom ut i Portland, Oregon. Dette er en avskrift fra avisen, slik den ble trykket 1. mars 1912. "Nordisk Tidende", Brooklyn, New York, trykket ogsaa historien 13. november 1913, men her har han kalt historien "Skrubben og Grisen".

Her står det at gården ligger i Sør-Stjørna. I artiklene går det frem at eieren heter "Gammel-Mikkel". Han nevner ogsaa denne historien i "Dagsposten", 26. mars 1925. Så det er nok ingen tvil om at det er Mikkel Jakobsen på Selnes som eier gården og grisene. Dette må ha hendt før 1872, for da dør Mikkel, 80 år gammel.

Tenk at på midten av 1800-tallet gikk ulvene helt ned til gårdene på Selnes!

Stjørna heimbygdslag nr. 7. - 2011, hadde ogsaa en omtale av Mikkel.

Bjarne Selnes

Prolog

av Johan Arnt Kjelsli til årsmøte i
Fevåg Samvirkelag for året 1946

I kveld er vi samlet til årsmøte og fest
– vi er så å si hverandres gjest
– men før vi okkuperer bordet
– så tillater jeg meg å gripe ordet.

Det ble i krigens siste år
– mens mørke og trist var alles kår
– den tanke fram i lyset kastet
– at nå med samarbeid det hastet.

Så kom sommeren 1946
– mens gjenreisningen sto i vekst
– vi enige blev om noe å gjøre
– som kunde til fremgang i bygda føre.

På Ørlandet der var det brakker i fleng
– vi sendte utover en firemannsgjeng
– de så på ei brakke til 2000 kroner
– vi kjøpte den uten nå flere refleksjoner.

Med ”Svenska” vi frakta det heile til Fevåg
– og folk glana og spøkte og såg
– Dem grynta så smått mens dem momla i skjegget
– det var litt for gæli med derre utlegget.

På kaia hos Smevik i dagene lang
– gikk mange omkring og var temmelig bange
– Man så jo så mye basiller og slikt
– men det må jo være prosa og dikt.

Vi hadde på forhånd kjøpt tomte på Rabben
– Josef og Gunda var lett på labben
– prisen var liten og tomte var fin
– og nærmeste nabo ga stygge grin.

Så gikk vi i gang med å grave en kjeller
– og støpe en grunnmur jo før jo heller
– Men plutselig blev det som storm for øret
– vatnet er avstengt av bygdas ”fører”.

Men kranen blev åpna og ”fører’n” gikk ”kaputt”
– så arbeidet gikk med fart og med futt
– og grunnmuren stod der på «no minutt».

Og medlemmene jobba for lønn og i plikt
– det var kanskje harhent med pliktdag og slikt
– men arbeidet gikk med liv og med løst
– det lakked jo fort i mot høst

Mens vi la planer om lager og krambu
– blev lappverket reist opp av Størseth og Bu
– For hånden bestandig var ”Knoll” og ”Tott”
– og allting var såre godt.

Vi søkte om kvoter på sukker og mjøl
– og tenkte med oss sjøl
– at margarin, støvler og sko og slikt
– får vi vel også i vårt distrikt.

Men mannen i Oslo han svarte kontant
– nei støvler og sko det nekter jeg blankt
– I bygda hos dere
– det handles med støvler og sko av flere.

Da blev vi litt arge på den slags korps
– og skrev direkte til minister Torp
– han svarte omgående ganske brå
– at kooperatører i Fevåg sko skal få.

En dag i desember i seks og førr
– man åpna for handel sin butikdør
– og kooperatører var alle sammen
– og allting blev glede og gammen.

I året som gikk etter Selvens besikk
– har handel og vandel gjort utslaget slik
– at vi i dag opererer med renter
– og deler for øvrig ut noen presenter.

Og Karen hu vasker på butikk og lager
– og glemmer ei heller og ordne i kjeller
– Ellers spanderer hun kaffe og kaker
– på styret når de diskuterer saker.

Det sies må til alles ros
– at vi nu seiler riktig kos
– vi er et stort og kraftig lag
– og vokse skal vi dag for dag.

I kveld vil vi feste og kose oss sammen
– det kan ikke skade litt glede og gammen
– men det skal vi huske at samvirketanken
– skal binde oss sammen.

I dager som kommer vi alltid oss samler
– under det motto at samarbeid gavner
– og dermed jeg slutter, jeg avbryter ordet
– og ønsker alle velkommen til bordet.

Johan Arnt Kjelsli

Ramsløk

Stjørnas første turistattraksjon?

Av Eilert Bjørkvik

Inner Duskardet med Duskardsjøen lengst til venstre. Det kvite feltet i berget til høyre er *Skarvsjette*. *Løkholet* ligger litt til venstre for midten av bildet ved en markert skygge av en berghammer. Det er lett å se at det ikke er enkelt å ta seg fram til *Løkholet*. Foto John Arthur Winsjansen.

I 1889 kom det ut ei *Reisehåndbog for Trondhjem og Omegn med Turistruter*, utarbeidet for Trondhjems Turistforening av adjunkt Carl Schulz. Som rute I, side 45-46 beskrives en utflukt med dampskip til Austrått og videre til Bjugn og over Gjøljavatnet til Stjørna.

Her skal ikke hele reiseruta beskrives, men det opplyses at man kan komme til Botngården over dampskipsanløpsstedet Høybakken. Det fortelles at det inne i Bjugnfjorden noen år i juli-august kunne være samlet flere hundre båter fra Bergen til Namsos. Så beskrives kjøreveien fra Botngården til Tiltrum, og det nevnes en avstikker:

Underveis fra Bottengård til Tiltrum passerer man Bro over den fra Teksdalsvandet kommende Elv. Man kan ro Teksdalsvandet (Fiskevand) op, drage Båden over et smalt Eid og på Gjøljavand (Fiskevand) komme til Gjøljalien (Kvarter). Trakten omkring disse Vande kjendte for sine Elgejagter (Bjørnejagter). Fra Gjøljavand går Vei ned til Dueskar ved Skjørnfjord, hvorfra Skyds med Båd til Dampskipsanløpsstedet Høibakken (Norges

Komm. Rute 271). Underveis til Dueskar træffer man i temmelig stor Udstrækning Vildløg (allium ursinum), der på sine Steder fylder Luften med stærk Løglugt.

Dette var altså severdigheten i Stjørna, ei sterk løklukt på veien til Duskardet. Jeg har spurt litt om det er kjent noen forekomst av ramsløk (*allium ursinum*) i området. De første jeg spurte, kjente ikke til noe om ramsløk, men John Arthur Winsjansen kjente navnet *Løkholet* like aust for Duskardsjøen. Han hadde hørt av Helge Skarsvåg at det skulle vokse løk der. Skarsvåg hadde hørt om dette av enten Birger eller Oskar Dueskar.

Det skulle også være funnet mynter i *Løkholet*, og John Arthur hadde også hørt, kanskje av Odd Lie og ellers flere at det skulle være gjemt en "finnskatt" ved Duskardsjøen et sted. Som gjemmede skulle *Løkholet* være utmerket, vanskelig tilgjengelig som det er, men likevel ikke langt unna ferdselsveier som fjorden og Duskardbakken.

Når en plante utmerker seg med blant annet kraftig lukt, er det ikke urimelig at vi kan finne igjen

plantenavnet i stedsnavn, og følger vi Nordfjorden innover, kommer vi på nordsida et stykke opp fra fjorden til Ramsbakken og Ramsbakkjønna, som svært sannsynlig har plantenavnet ramsløk i førsteleddet. Det passer godt når andreleddet i navnet er -bakken, bakken der det vokser ramsløk.

Den neste jeg spurte om denne løken, var Torvald Sund. Han kunne med Birger Dueskar som kilde, fortelle at det skulle vokse løk ved Ramsbakken.

Så har vi gårdsnavnet Ramsvika i Sørfjorden. Her har O Rygh to mulige tolkninger i *Norske Gaardnavne* 14:39, enten mannsnavnet Ravn eller plantenavnet rams, "Skovløg" som Rygh kaller løken. Jeg kjenner ikke til om det er eller har vært forekomst av ramsløk i Ramsvika, men heller ikke om det har bodd noen ved navnet Ravn der.

Det latinske *ursinum* kommer av *ursus*, bjørn og antyder kanskje at bjørnen likte planten eller at smaken var så strek at det bare var bjørnen som likte den. Det er vel også betydningen stram eller sterk som ligger i førsteleddet *rams*.

Norsk Ordbok 8 (2009) sp 1616-17 har flere betydninger av adjektivet *ram* som går i den retning, som beisk, bitter, harsk og stram. I Falk og Torps *Etymologisk ordbog over det norske og det danske sprog* (faks 1994), s 629, nevnes at det germanske *ramma*, vær, bukk, kunne være dannet av adjektivet *ram*, som betegnelse på dyrets stramme lukt i brunstida. I engelsk har *ram* betydningen saubukk.

Ramslök fra *Naturguide. Legeplanter* (1981), s 122-123. Her anbefales planten ved åreforkalkning, høyt blodtrykk og mark i magen. Bladene kan spises i rå salat. Rik på vitamin C

Om utbredelsen av ramslök opplyser *Floraen i farger* at den er 2-4 dm høy med slappe blad og at støttebladene under skjermen tidlig faller av. Ramslök vokser i skyggefull lauvskog langs kysten fra Bærum til Trøndelag, og den blomstrer i mai og juni.

Før vi går videre med botanikken kan vi se litt mer etter navn. I 1930-åra var det et landsomfattende prosjekt der skolebarn skulle skrive ned stadnamn fra heimtraktene sine. Fra Stjørna er det bevart slike oppskrifter, og vi finner rams- og løk-navn i materialet.

Ramslisletta er notert både under Søvika og Stallvika. Det samme er *Ramslikollen*. *Ramsen* er oppført to ganger under Stallvika og *Ramslibakkan* under Oldren. Så finner vi *Løkdalen* under Grandalen av Gjølja og *Løkholet* under Fjellset av Duskardet, det siste sikkert Løkholet nede ved fjorden.

Det som kjennetegner dette navnematerialet, er at det sjelden er gitt nærmere opplysninger om navnet. Av disse navna er det bare *Ramsen* som i de ene tilfellet har fått presiseringen *ur*. Så langt kan det se ut som det er løken som er førsteleddet i disse navna.

Så får vi se til botanikken, og jeg spurte meg for hos Egil Ingvar Aune, botaniker ved Vitenskapsmuseet NTNU, for å få greie på hva som er registrert av forekomster av ramslök i området. I Stjørna er det kjent ramslök fra Ramslia i Bjugn prestegjeld (Hagb Strøm 1874), Stallvika (Edv Hov 1909), Lille Gjøljavatn (Ivar Jørstad 1915) og Stallvika (N A Sørensen 1963). Det er senere antatt at registreringen fra 1874 er fra Ramslia i Leksvika. De gjestående registreringene gir ingen nærmere holdepunkter for hvor ramsløken vokser, men funnene er fra områder med navn sammensatt med rams-.

Så får vi legge til at John Arthur Winsjansen ikke husker at han fant villøk den gangen han tok seg fram til Løkholet, men han vet at det vokser løk i bergskortene ved fjæra til Helge Skarsvåg på nordsida av Harbaken, men dette kan være villøk (*Allium oleraceum*) også kalt strandlök. Så spørs det om noen har kjennskap til om det vokser villøk i Løkdalen.

Rolv Hjelmstad opplyser i *Medisinplanter i Norge* (2012), s 361-362, at både løk, blad og blomst kunne brukes og at ramslök har liknende virkestoffer som kvitlök. Den har en kraftig antibakteriell virkning. Som krydder kan den brukes i salater, sauser og supper, og ramslök er utmerket å bruke til pesto.

I *Planter og tradisjon* (1974) sier Ove Arbo Høeg at planten er kjent for sin intense lukt og smak. Kyr og geiter tok den gjerne om våren med det resultat at det ble usmak på melka og på smør og ost. Noen steder ble ramslök også kalt geiterams både fordi geitene likte den og fordi lukta var stram. Ramslök kunne bli spist som råd mot mark, og geitene fikk avkok av bladene mot invollsorm.

Det kunne være interessant å vite om noen kjenner til lokal bruk av villøk eller ramslök.

Takk til Egil Ingvar Aune, Torvald Sund og John Arthur Winsjansen for gode og interessante opplysninger.

John Selnes (1911-1987) var sønn av Anna og Johan Selnes. Han var gift med Emelie Lysvand og de hadde dattera Randi. John var aktiv med i Stjerna Idrettslag. Han etterlot seg flere fine fortellinger fra livet på Selnes som er publisert i «Heimbygda vår» og som Leif Ersøybakke har samlet og skrevet av; Sprengning i gamle dager 2006, En historie fra Lysvatnet 2007, Skogsdrift og sagbruk i Sørslette 2007, Drukningulykke i Damvatnet 2010, Mikkel og Gjertine 2011, Gjertine og «Sølvkanna 2011

Nøytralitetsvakta 1939-1940.

Av John Selnes

I 1939 ble vernepliktige mannskaper i de forskjellige forsvarsgrener innkalt til nøytralitetsvakt på de mest aktuelle steder. På Agdenes festning fikk manskapene beskjed om å møte 1. september.

Jeg husker jeg var revepasser på Refsnes, mens Sverre Hassel som hadde jobben, avtjente rekruttskolen. Jeg husker også at da han var ferdig og hadde overtatt jobben igjen, kom det beskjed om at jeg måtte komme og overta jobben på nytt, for Sverre hadde fått kort om at han skulle møte på Hysnes som nøytralitetsvakt.

Jeg møtte opp og fikk de nødvendige instruksjoner av Sverre, han skulle visst møte allerede neste dag. Mens jeg holdt på inne i revegården hørte jeg det skranglet i grinda og en stemme som ropte: ”Berre slutt med det der, du har fått kort du og”. Ja, da var det ikke annet å gjøre enn å rusle hjem igjen og ordne seg til neste dag. Senere ble det til at Arnold overtok.

(Arnold Selnes, nevø til John Selnes)

Boligen til John Selnes til høyre, tomte fra heimgården.

På Hysnes traff vi flere kjente fra rekruttskolen, både menige og befal. Etter at vi hadde fått utlevert våre effekter, ble vi fraktet over til Brettingen, hvor vi skulle tjenestegjøre.

Vi ble utplassert på de forskjellige steder og med oppfriskning av gamle ferdigheter fra rekruttskolen. De som hørte til signalistene, sambandstjenesten og kommandoplassene, ble innkvartert i hovedleiren, mens vi som var kanonbetjening på 15 cm batteriene, ble innkvartert i kanonbrakkene. Lyskastermannskapene var i lyskasterbrakka helt nede på Brettingsneset.

Det var 15 cm kanonene som ble såkalt vaktkanoner, d.v.s. at den kanonen som hadde døgnvakt, måtte være parat øyeblikkelig om det skulle bli alarm. Det var tre slike batterier, kanon en, to og tre. På det viset ble det døgnvakt hver tredje dag. Jeg var med på kanonen, og en gang fikk vi også anledning til å løse skudd.

Det var en stor tysk lastebåt som kom inn Byfjorden. Det var enda ikke noen patruljerende vaktbåt, bare en liten båt som kjørte ut fra Junkeren på Hysnes, i påkommende tilfeller. Denne gangen tok dette litt lang tid, slik at vi måtte skyte varselskudd for å stoppe denne tyskeren.

Reglementet var: Første skudd, løsammunisjon, andre skudd, halvpansergranat og tredje skuddet, brisant sprenggranat. Alle foran baugen.

Da vi fyrte av første skuddet, som var bare løsammunisjon, ble det bare som et fss og et puff, og kruttet som var i et halv meter langt rør, lå bare og brant nedover bergrabbene. Tyskerne trodde kanskje det bare var en slags kruttkjerring vi fyrte av, for de reagerte selvfølgelig ikke noe på dette.

Neste skudd var en halvpanserraket, men da hadde det kommet en fiskeskøyte i skuddlinjen foran baugen og vi måtte skyte bakom, og da kjørte tyskeren enda fortere.

Vi ladet tredje gang med sprenggranat. Da hadde fiskeskøyta kommet seg forbi tyskeren, slik at vi kunne skyte foran baugen. Vi traff akkurat der vi skulle, men da stoppet den også momentant og lå stille helt til vaktbåten kom, og inspeksjonen hadde vært om bord. Dette tok ikke så lang tid, så noen grundig undersøkelse kunne det nok ikke bli

Under denne skytingen var det fenrik Elman som overtok som leder på kanonen. Sersjant Råssvold var kanonkommandør. Under denne kanonaden var det en splint fra en av granatene som hadde havnet på ei låvebru borte i Selva.

Den senere kjente dikter og forfatter, Olav Berkåk, skreiv da også om denne episoden i sangen om Brettingen. ”Vi skjøt så at gårder og hus gikk til grunne, vårt heltomot kom hele folket på munne”.

En av Armstrong-kanonene ved Hysnes fort

Denne skyteepisoden måtte vært først på desember 1939 etter at det var skiftet mannskaper. Ullmann var der ennå, men han sluttet før jul. Forfatteren av sangen om Brettingen, Olav Berkåk, tjenestegjorde den gang på Brettingen.

Om vi hadde gjort oss klappet og klar med tyskeren, så var vi ikke ferdig. Så snart vi hadde fyrt, var det å få kanonen i laderstilling igjen og få ladet på nytt. Dette gikk ganske fort, for da det ble kommandert: "Ilden opphører", var kanonen allerede ladet med brisantgranat.

Det var jeg som hadde jobben med å lade og sette an prosjektilet i kanonen, og da det nå var anskaffet en ansetterstang, ble prosjektilet sittende godt fast i kanonløpet. Vi vanlige menige trodde selvfølgelig at det måtte være en enkel sak å skyte prosjektilet ut på en ufarlig plass ute på fjorden, men nei så enkelt var det nok ikke.

Først måtte vi forsøke å få ladningen ut. Hylsa med kruttet var ikke noe problem, men prosjektilet satt fast, selv om vi elloverte kanonløpet så langt det gikk. Våpensmeden Junge kom, og vi fant fram en slags utstøterstang med en innretning på den ene enden som skulle passe til spissen på prosjektilet. Vi tredde dette inn gjennom løpet forfra og skulle trykke forsiktig for å få prosjektilet til å løsne, men nei, det satt bom fast.

Det ble da diskutert om hva en slik sprenggranat kunne tåle. Det ble fra sakkyndig hold hevdet at først skulle det et trykk bakfra ved avfiringen, og så ved anslag ved treffpunktet, slik at det ikke skulle være noen fare i dette tilfellet, trodde man.

Vi gikk da på igjen med denne utstøterstangen, hele kanonbetjeningen, tok oss på tak med taktfaste rop for hvert anstøt mot prosjektilet. Det ble noen kraftige støt, men løsnet gjorde det ikke. Det ble heldigvis heller ingen eksplosjon, så det ble da også bevist at teorien til de sakkyndige i hvert fall holdt stikk denne gang.

Da det led ut på kvelden, fikk vi tillatelse til skyte prosjektilet ut på fjorden. Jeg tror at de hadde kontaktet et eller annet på høyeste hold om dette, ja snakk om dikkedarier.

Jeg husker også en annen gang vi hadde vaktkanon og vi var oppe i messa og spiste middag. Leirvakta kom inn i messa og ropte at betjeningen på vaktkanonen måtte møte øyeblikkelig, det var alarm. Vi kastet fra oss skje, kniv og gaffel, tok tjyvrockket nedover bakkene for å gjøre kanonen klar og vente på nærmere ordre fra kommandoplassen.

Det viste seg at det denne gang ikke var så alvorlig. Det var bare en liten fiskerbåt som ikke reagerte på anrop med en gang fra vaktbåten. Prosedyren var da at den måtte skyte varselskudd, og så ble det alarm.

Som nevnt før sluttet Ullmann som kompanisjef på Brettingen før jul, og vi fikk ny kompanisjef, kaptein Weitzles, en litt annen type enn Ullmann. I forbindelse med at Ullmann sluttet og det var skifte av mannskaper, ble det holdt en liten festlig tilstelning i messa. Blant annet sang Ullmann sangen om Brettingen. Han hadde ingen vansker med å forstå at hvis vi fikk oss en dram, ja så kalte vi'n "Ullmann", og da sang han til gangs.

Det ble samlet inn til en julegave til Ullmann fra menige og befal på Brettingen fordi han var så godt likt. Juleaften på tilstelningen i messa kom det telegram fra Ullmann hvor han takket for gaven og hvor han sa at det rørte ham dypt. Det var visst en sølvplate med inskripsjon.

Ullmann døde under fangenskap i Tyskland under krigen. Han var bestefar til den senere ikke så helt ukjente Liv Ullmann.

Det var mange menige som tok seg jobb som stedfortreder for slike som hadde råd, men ikke tid til å stille som mannskap selv. Jeg stilte som stedfortreder for en overrettssakfører, J. K. Santi. Santi var den første som ble skutt av tyskerne i Trondheim. En tysk offiser hadde vært inne i Santis hus, og også vært litt nærgående til Santis kone. Han hadde da skutt ned tyskeren. Santi rømte men ble fakkert og skutt.

Etter krigen omkom våpensmeden Junge. Han var sersjant og kanonkommandør ved sprengningsulykke ved prøveskyting med en av de kanonene tyskerne hadde utplassert Fosen. To tyskere omkom også.

Magne Hassel fortalte at egentlig skulle han også ha vært med på denne prøveskytingen, men det ble til at han måtte en tur til Hambåra, slik at han ble forhindret til å være med på dette. Det var vel skjebnen som ville det slik at han skulle berge livet.

Det kruttet som ikke brant opp nedover bergrabbene da vi skjøt mot tysk båten, det var som små rør, plukket vi opp og brukt å tenne opp i ovnen med. Femte mars 1940 ble det skifte av mannskaper igjen, men da var det ingen som fikk lov til å leie noen for seg, de måtte møte selv.

Denne historia er fortelling om hvordan det kunne være å vokse opp for over 100 år sia. Kjerstina fikk et hardt liv helt fra barnsben. For henne var det ingen økonomisk støtte å hente. Det var å klare seg selv på beste måte. Derfor har vi godt av å vite det som denne historia forteller.

Kjerstina Lunde

Av Per Husby

Noen ganger kommer en over interessant stoff ved tilfeldigheter. Jeg bladde i bygdeboka for Roan der det var omtale av folk som bodde ved Elgsjøen på grensa mellom Roan og Osen. Ei Kjerstina var blitt enke da mannen hadde omkommet i et snoras og satt igjen med to små barn. Hun hadde flyttet til Gjøлга i Stjørna stod det. Vel jeg registrerte opplysningene, men så ble det ikke gjort mer.

I Lia i Rødsjøen bodde det folk på 1800-tallet som kom fra Verran. Ved folketellingen i 1865 bodde Anders Jonsen der med kona Margrete og barna Seri, Jens, Ole og Lisbet. Ved folketellingen i 1875 er barna Leonard, Kristoffer og Mortenius kommet til. De fleste tok Lilleli som etternavn og de ble gift og bosatte seg på flere steder i Stjørna.

Det er mange familier som kom fra Verran til Stjørna, og jeg prøvde å finne ut mer om folket i Lia. Far til Anders var Jon Gulliksen, og han hadde kommet med familien til Lia i 1823. En av sønnene het Gabriel, og dette var far til Kjerstina Lunde viste det seg.

I 1865 bodde Gabriel og kona Anne Tørbørsdatter med sønnene; Johan 1853, Tomas 1856, Albert 1858, Anton 1860 og Gabriel 1863 i Sleppelvlia i Åfjord. De hadde ei besetning på 3 kyr, 3 sauer og 13 geiter. Sleppen er et vatn som ligger 2 km nord for Holvatnet. Grensa mot Åfjord går ved utløpet av Sleppen. Hulvandskog drev tømmerhogst der på 1950 tallet. At det hadde vært bosetting der er lite kjent.

Kjerstina Lunde

14.5.1867 ble Anne Kirstine, som var henne navn ved dåpen, født i Sleppelvlia og ble døpt i Å kirke. Blant fadderne var hennes tante, Bergitte Jonsdatter Søraunet. I 1889 giftet Kjerstina seg i Osen med John Alfred Henriksen Elgsjø. De bosatte seg på en plass ved Elgsjøen der John hadde vokst opp. De fikk 2 barn; Jenny Alvide i 1889 og John Alfred i 1891. Faren deres døde om våren i et snoras før sønnen John ble født og derfor fikk han navn etter faren.

Nå ble det klart at dette var naboene våre på Aune i Sørfjorden. Historia deres ville jeg gjerne ha mer kjennskap til. Min far og jeg var med John Lunde på fiske i Elgsjøen på slutten av 1960-tallet. Da fortalte John at der var han født og viste oss boplassen.

Kjerstina fant nok ingen mulighet til å bo ved Elgsjøen, så hun tok med barna og flyttet til Stjørna der hun hadde slekt.

Hun måtte ut på arbeid og fikk plass som hushjelp i Hemne. Dattera Jenny var plassert i Indre Duskaret hvor Kjerstinas onkel Anders Lilleli nå bodde. Sønnen John var plassert hos Gabriel Pedersen på Gjøлга.

Under oppholdet i Hemne fikk Kjerstina dattera Ane Gurine født 15.11.1900 med Johan Johansen Nesset som var dreng i Stjørna. Kjerstina reiste tilbake til Gjøлга, og 11.7.1905 fikk hun dattera Helga Emelie med Martin Gabrielsen Gjøлга. Han var sønn på gården der John Lunde var bortsatt. Heller ikke nå ble det giftermål.

Kjerstina hadde nå 4 barn og måtte ut på arbeid. Hun fikk plass hos Johan Kristian Karlsen som var enkemann med 4 barn og bodde på plassen Sagen på Gjøлга. Døtrene hennes Anne og Helga bodde sammen med henne der ved folketellingen i 1910. 22.5.1912 fikk Kjerstina dattera Elida Teoline med Johan Karlsen. Hvor lenge Kjerstina bodde hos Johan Karlsen er ikke kjent. Antakelig flyttet hun derfra etter som ungene vokste opp. Som nevnt hadde hun slekt i Duskaret.

I 1933 ble eiendommen Lillejord på Aune kjøpt. Det var datra Helga Gjøлга, halvsøstra til John Lunde som var kjøper. Hun tok opp et lån i Stjørna Sparebank på kr. 500,- med pant i eiendommen. På den tida arbeidet Helga på hermetikkfabrikken i Saga. Det var da praktisk å ha bolig i nærheten.

Det stod ei lita stue der som var bygd i 1915, og den tidligere eieren var mest sannsynlig Ola Abrahamsen Pevik (1866-1932) og den som bygde

stua. Han vokste opp i Slåttavika, vest for Pevika. Han bodde der i 1910, og da mora døde i 1914, flyttet han nok derfra og til Aune. Stua på Aune ble også kalt «Olastua». 1933 flyttet Kjerstina til Aune. Da var hun 66 år. Jeg husker henne fra omkring 1950. Hun var sengeliggende og holdt til i vesterstua.

Olastua med Ola Pevik som bygde den

Nils Mælan fortalte at de hadde ei taus til å stelle for Kjerstina og Teoline når John av borte på arbeid. Tausa var omsvermet, og Nils var på besøk, men Kjerstina passet på så det ble ikke noen kjærestier der.

Jeg husker begravelsen etter Kjerstina som var i januar. Huset og gårdsplassen var pyntet med granbar. Folk stod ute da kista ble sunget ut, men været var fint. Det var hesteskysst til kirkegården på Husby som ble Kjerstinas siste reis. Anne Kristine døde 16.1.1954 og er gravlagt på Husby kirkegård. Hun ble 86 år gammel.

Med barna gikk det slik:

Jenny Alvilde kom til Småvikern i Nordfjorden hos Jørgen Hansen og Kristianne som hushjelp. I

1910 fikk hun sønnen John Ludvik Hansen med sønnen i huset, Rasmus Ludvik Hansen. John Ludvik eller John L. som han ble kalt, vokste opp der. Jenny bodde i Nordfjorden, men da mora ble sjuk, var hun hos henne på Aune og stelte henne. Jenny døde ugift i 1956, 66 år gammel. Hun ble gravlagt på Husby kirkegård.

Anne Gurine vet vi lite om. Hun vokste opp på Gjølga og var vel sammen med mora det meste av tida. De bodde antagelig både på Sagen og i Duskaret og kanskje også i Nordfjorden. Anne døde på Trondheim sykehus 23.6.1933, det året familien flyttet til Aune. Hun ble 32 år og er gravlagt på Husby kirkegård.

Helga Emelie vokste opp på Gjølga. Helga ble i 1938 gift med Karl Håbrekke fra Lysøysund. De bygde opp småbruket Håbrekke. Karl arbeidet ved siden av på sildoljefabrikken i Lysøysund. De fikk barna; Randi 1939, Jarle 1943 og Kari 1946. Jarles sønn Øyvind Håbrekke er stortingsrepresentant for Krf og var statssekretær i Bondeviks regjering. Helga døde i 2002, 97 år gammel.

Teoline bodde sammen med mora, og da de flyttet til Aune kom hun dit. Teoline var mentalt tilbakestående som det heter. Hun var snill og omgjengelig og likte å gå på besøk hos naboene. Hun sa ting på en artig måte. «Tøtta» var mye brukt om kvinnfolka i nabolaget. Hun kunne nok bli ertet av oss unger og da ble hun lei seg. Da fikk vi kjeft heime, og hun fikk gå i fred. Da mora døde og John ble alene, måtte hun flytte til Klæbu pleiehjem. Der bodde hun sine siste år.

John Lunde

Som nevnt vokste John opp på Gjølga etter at de flyttet fra Elgsjøen og Roan, At Kjerstina og de fleste barna tok navnet Lunde, skal være fordi mye av slekta var derfra. Lundegrenda ligger lengst øst på Momyran. John var ofte på besøk der og hos folket i Storskaret øverst i Hofstaddalen.

John ble ikke gift, men han fikk en datter Margit Elfrida i 1919 med Pauline Martinsdatter Grandal. Pauline ble senere gift med Trygve Hernesvold, og de fikk 7 barn. Margit ble gift med Magne Myran, de fikk sønnen Bjørnar og bosatte seg i Nordfjorden.

John Lunde drev med mange slags arbeid. Som 19-åring var han sammen med onkelen Leonard Lilleli i Breilia i Leksvik på skogsarbeid. Han var med på fiske

som var den mest vanlige sysselsettinga for den som ikke hadde fast arbeid eller hadde gård.

Nils Mælan fortalte at John var med Petter Foss og Eilert Bedin "på nota". Det var mye landnotfiske på den tida og behov for mye folk når det var sild i Stjørnfjorden. Nils fortalte at John var bas hos han og den som skulle finne silda og bestemme om det var noe å sette not på.

Jeg husker en gang på 1950 tallet at det var meldt om sild i Sørfjorden. Nils Mælan ville ut med båten sin, og noen av oss «framvækstinga» fikk være med. Da var John Lunde bas og stod i lett båten som kjørte rundt og kjente med snor med lodd om det var sildestim å sette not på. Det ble ikke sild på oss, men artig var det å se hvordan det foregikk.

Kjent var John også som symaskinselger og reiste langt oppover Helgeland på salgsturne. De gikk med egen båt. Arne Bjørkvik hadde kystskippersertifikat og Harald Kvalvik var maskinmann. John var nok en dyktig selger for han likte å snakke med folk, og var slik at folk fikk tiltru til han. Han drev også som forsikringsagent.

Harald Kvalvik, John Lunde og Arne Bjørkvik

Etter krigen var det viktig å nytte alle muligheter til inntekt og skaffe mat. John bygde hønsehus på den vesle tomte og produserte egg for salg. Han bygde et lite uthus, og i kjelleren under uthuset hadde han noen kalkuner. Kalkuner var lite kjent på den tiden. Kalkunene gikk laus, og vi ungene var redd dem for de var aggressive og etter oss når vi kom etter veien forbi «Lundestua».

«Lundestua» på 1950-tallet

Sangeren John

Det som de fleste husker John for, var hans store interesse for sang og sangkor, og han sang tenor i Indre Stjørna songlag. Han var en drivkraft og mangeårig formann i sangkoret. Han var en populær formann for i et vers fra en revysang het det; «Han skal være formann til han blir kårmann».

Nærmeste nabo var Ellev Aune, som også hadde stor interesse for sang, og Ellev var dirigent i mange år. John likte seg i festlig lag og hadde ordet i sin makt. Han holdt ofte tale og kåserier. Nils Mælan fortalte at John brukte å åpne festen med å si; Jeg heter John Lunde, noen kaller meg også «ingenlunde».

At John ble satt stor pris på viser er et par vers revyboka som koret hadde. Det var vanlig å tilegne enkelte et vers i en sang som ble laget hvert år.

1933:

*«Han Lunde e formann å gild kar på plassen
Han mønstre å ordne opp heile sangklassen
Han ringe te'n Petter, bærre så de klang;
Send bud roint! I kveld klokka 6 e de sang».*

1937

*Formann Lunde han e ikke dom fallera
Av ord og råd han aldri blir stum fallera
Men en ting skal jeg si deg gode venn fallera
I Råkvåg burde det vært Sangerstemn fallera*

1942

*Han Lunde er en mann til nå tå kvart
I skuespill der er han nok så smart
I skogen der driver han på som en hest
Og i kvell så har vi'n her på fest*

20-års jubileet 23. juni 1947:

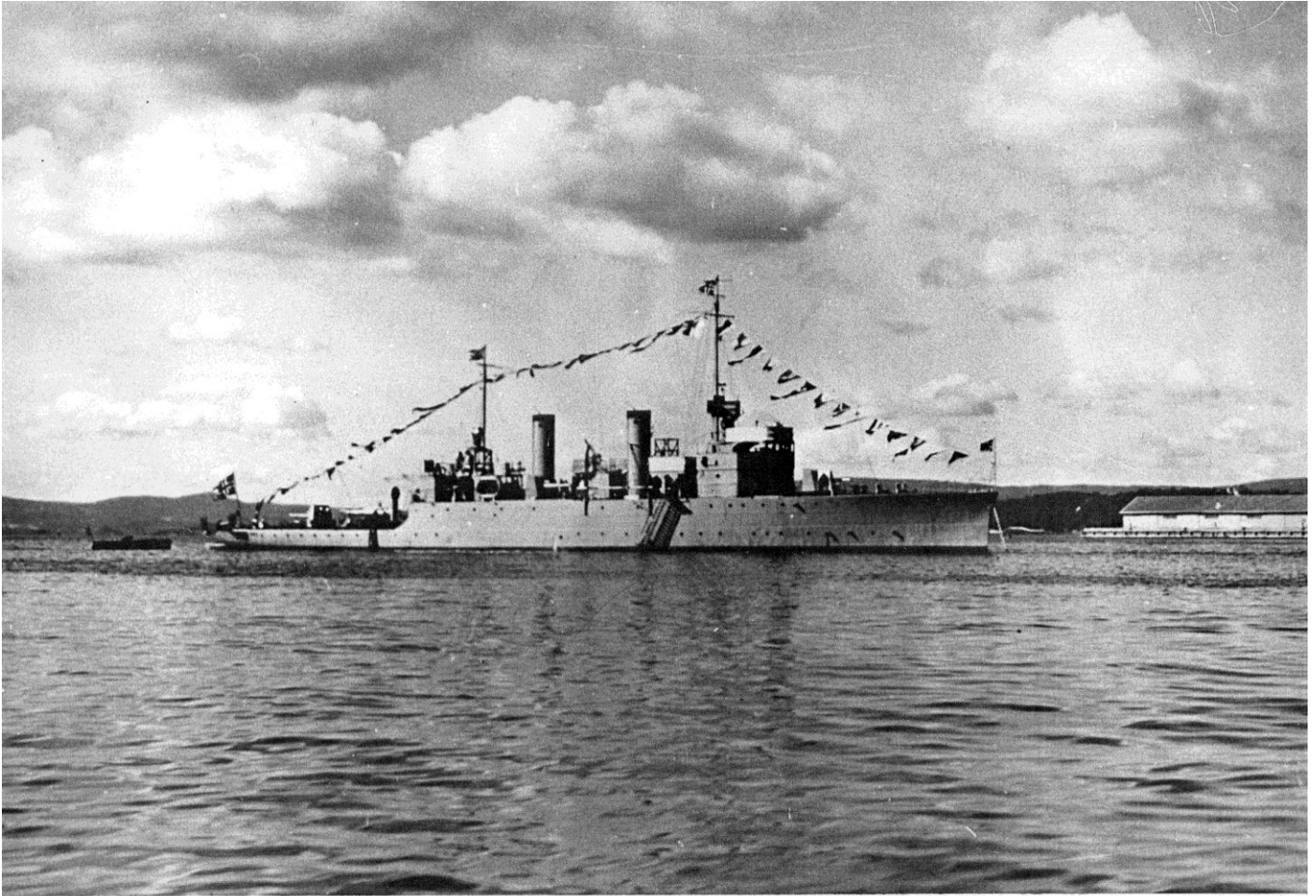
*«Og Lunde skulle vel hatt en klem
om vi fikk hjelp av vore kvinner.
For egentlig er det vel med dem
vi rette tonen finner.
Han ledet koret har i denne tid
i gjennom lyst og glede, kamp og strid.
Takk skal du ha, vi er så gla
– som æresmedlem vi deg binder.»*

Sangere har ord på seg for at det lett blir «litt sterkt i glasset» på sangerfester. Dette var nok ikke Johns måte. Han var avholdsmann og medlem i IOGT (International Organisation of Good Templars). Han var aktiv i Losje Stjørnværingen som hadde møtene sine på «Blåsalen» på Råk skole. Likevel var nok ikke John den som la en demper på festen. Sangen var det som skapte glede og liv for han. John Alfred Lunde døde i 1961, 69 år gammel og er begravet på Husby kirkegård.

MINEUTLEGGEREN FRØYA

Noen hendelser etter 9. april 1940:

Av Edvin Sagen

MINELEGGER „FRØYA“

En dag, 11. eller 12. april, kom et norsk krigsfartøy sigende inn Stjørnfjorden, nord for Grønnskjera. Det var mineutleggeren Frøya av Horten. Den var visstnok den største og nyeste av sitt slag den gang. Visstnok på 700 – 800 tonn. Den hadde to skorsteiner og to dampmaskiner. Og så holdt den dampen oppe hele tiden mens den var i siget mellom øyene og fastlandet ved Saga og Husbysjøen.

Husker at skipet la til med hekken til sildoljekaia for å fylle vatn. Vi sprang dit for å se på, men fikk beskjed om å fjerne oss på grunn av at det var for farlig hvis tyskerfly kunne komme og hente skipet.

Så var det en dag at Frøya på ny la til ved kaia. Planen var visstnok å senke skipet vest for stedet Saga. Mannskapet forlot båten og la i veg opp til Fessdal. To offiserer, visstnok skipssjefen og en annen med høy rang kom inn til oss. En av dem sa at vi måtte blende vinduene.

Han fortalte at han førte dagbok (logg). En av dem hadde med seg en fiolin og den andre en sabel. Disse kunne vi få beholde hvis det skulle hende dem noe.

Imidlertid hadde de antagelig fått en kontraordre. Besetningen på mineleggeren kom tilbake, og likeså de to offiserene. Da fikk de tilbake fiolinen og sabelen og gikk om bord sammen med de øvrige av mannskapet. Så forlot skipet kaia og holdt seg på fjorden.

En dag kom et lite fly, kanskje et speiderfly. Det slapp ut en liten fallskjerm med en pakke leverpostei. Noen matroser rodde ut.

Vi hørte en dag kanonskudd fra festningsområdet. Det skulle være to franske krigsskip som hadde øvingsområde oppe om Agdenes festning. Hvis det er riktig det jeg senere hørte, så skulle disse krigsskipene holde festningen i sjakk, mens Frøya gikk ut fjorden for å komme seg til havs. For

mineleggeren hadde ligget på Brekstad og ligget og ventet på ordre. Men ingen ordre kom fra kommanderende admiral.

Da den tyske flåte gikk inn Trondheimsfjorden, måtte Frøya bare søke tilflukt i Stjørnfjorden. Den hadde jo også en meget farlig last. Jeg husker at en av mineoffiserene som var innom heimen min sa at de hadde miner om bord til å sprengte halve Trøndelag i lufta. Det var nokså spennende å ha noe sånt i nærheten av husene.

Visstnok var det en misforståelse i forbindelse med de franske krigsskipene og mineutleggerne. Tyskerne hadde vel også interesse av å erobre dette skipet uskadd.

En dag ringte telefonen. Det var baker Alf Rabben som ringte, og det var mor (Beate) som tok telefonen. Han ringte fra Fevåg og spurte om vi kunne få gitt beskjed ut til Frøya, mineleggeren, om at det kommer noen innover etter vegen.

Mor gikk ut for å forsøke å få noen av dem som sto og så på skipet til å ro ut med beskjeden. Men det var visst ingen som var villig, kanskje fordi det virket for risikabelt. Mor sa at jeg måtte ta skeisa, dvs. en liten lettboat vi hadde, og ro skyss utover mot sjøen. Jeg sa ja, det var jeg vant til når mor ba meg om noe.

Jeg visste at det kunne være noe alvorlig, så jeg rodde av all makt. Jeg var nylig fylt 14 år, men ro kunne selvfølgelig en gutt i den alderen, som var født og oppvokst ved sjøen. Sjøen var rolig, og det sto en del matroser og skipsoffiserer ved skipsrekka da jeg nærmet meg.

Jeg rodde ikke helt inntil, men ropte ut at det er kommet telefonbeskjed om at det kommer noen innover etter vegen. Øyeblikkelig gjorde en offiser helomvending og ropte ut en ordre. Nå begynte skipet å bevege seg for full fart, passerte sundet mellom Furuøya og Vikanesset, svingte til venstre og gikk med toppfart, så det fosset om baugen.

Den gikk ut fjorden (Sørfjorden) nord for Furuøya, Sagaøya og Grønnskjæra. Deretter svingte den så til høyre og innover Holsundet. I mens rodde jeg hurtig mot land. Men jeg hadde ennå ikke nådd fjæresteinene da jeg hørte maskingeværssalver. De laget ekko i mot bergveggen husker jeg. Da var det tyskerne som med lastebil hadde kommet til Selnes, og skjøt fra Kråkholmen. En holme nær land og som har et eide mot land som det går an å benytte når det ikke er flo sjø.

Da var allerede Frøya i sikkerhet bak Sjøframtangen, den ytterste spissen av Bergkallen, fjellet som skiller Sørfjorden og Nordfjorden i

Stjørna. Fra Saga kunne vi se at tyskerne gikk oppover jorden fra Kråkholmen og til bilen med utstyret sitt. Husker jeg skalv og var redd de skulle komme enten fra Brettingen eller Hysnes batterier.

Husker at baker Alf Rabben kom kjørende med sin varebil senere på dagen. Han talte med mor og sa blant annet, ”I dag har vi reddet mange menneskeliv”. Det var vel de ca. 80 mann om bord i Frøya han tenkte på. Jeg vet ikke, men hvis tyskerens plan hadde lyktes så kunne det verste vært mulig.

Siden oppholdt Frøya seg i Nordfjorden. Det gikk også rykter om at hvis den ikke ville overgi seg til tyskerne så skulle de torpedere den med ubåt. Jeg vet ikke, men i hvert fall ble minene uskadeliggjort og senket ved Hoøya på dypet der. Antakelig nord for øya ettersom så mange fiskere har satt fast og mistet redskap der.

Frøya slik den lå i Søtvika

Mineleggeren ble kjørt opp i fjæra ved flo sjø på et sted som heter Søtvika, mellom Høybakken og Stallvika. En mine ble festet til skipet på hver side av det. Når sjøen falt bikket Frøya og ble sprengt i to. Slik har jeg hørt det.

Min mor hadde en onkel i Bjugn. Han hadde dødd og vi skulle i begravelse, mor og jeg. Vi var heldige og fikk være med distriktslegen på bilen hans fra Stallvika. Han bodde i Bjugn sentrum.

Da kjørte vi forbi stedet der Frøya lå ødelagt, men jeg kan ikke huske at den var ødelagt bak. Vi så den godt fra vegen. Nå er jo skogen blitt så stor at det nesten ikke er mulig å se sjøen.. Kanskje den tyske ubåten senere skjøt en torpedo inn for sikkerhets skyld. De norske marinefolkene kom i alle fall i sikkerhet.

GEITA.

Et trivelig husdyr

I *Trondhjems Adresseavis* for fredag 21.11.1924 står på side 5 dette innlegget. Det er undertegnet ”Lægmand”, men vi vet ikke hvem han er annet enn at han har vært på besøk i Nordsetra hos Jørgine og Ludvig, som på den tida hadde mange geiter, slik som mange andre småbrukere i Stjørna. Geiteholdet var kanskje ikke like populært over alt, men dette er et forsvar for geita. Vi har justert språket opp til dagens rettskriving. Lars Elvrum i Trondheim skal ha takk for å ha sendt oss kopi fra avisa. EB.

At geitene i vårt land har vært ganske annerledes tallrik enn nå om stunder, vet vi av mange ting. Både av gamle opptellinger for beskatningens skyld og av stedsnavn. Vi har endog et helt herred som er oppkalt etter geitene. Dette og meget annet i forbindelse med geitene kommer jeg til å tenke på, da jeg sitter og ser på en flokk geiter som beiter borte i lia like utenfor mine vinduer.

Det er morsomt å se på en flokk beitende geiter. Det er ingen ro over dem, de er stadig på farten. Snart står de på to ben oppe i et tre, snart er de oppe på en stein og ser seg om, eller også oppe på en bergrygg. Det er nesten så det svimler for en, når man følger en geiteflokk med øynene en stund, i alle fall her oppe i Nordseterdalen, hvor fjellene rent henger utover en. Men ingensteds er det dog så bratt at ikke geita kan ta seg frem. De går oppe i slette bergveggen som fluer på en vindusrute, slik ser det ut for oss som befinner oss litt på avstand. Man skulle tro at et sådant dyr skulle falle ned og slå seg i hjel. Men det hender ikke det, sier Jørgine Nordsæter. For dem har det i hvert fall ikke hendt.

Og skogen, hvordan står det til med den på et sådant sted, hvor geiteholdet er så i vinden? vil kanskje mange spørre.

Jo, da, med skogen er det bare bra. Den har aldri stått så frodig som nå. Etter å ha vært uthugget for ca. 20 år siden, er den nå snart like verdifull som den gang.

Jeg spør Ludvig Nordsæter, som eier både geitene og skogen, om ikke denne store geiteflokk gjør skade på hans skog.

- Du kan bli med meg, sier han, så kan du selv se.

Vi begynner i lia like ovenfor fjøset. Her står smågrana så veksterlig og fin at man skal lete etter maken, og noen avbitte topper er ikke å se. Vi teller hundre grantrær i en alens høyde, men ingen av disse har merker etter bitt. Vi leter med lys og lykte, som det heter, for å finne geitenes hærverk, men kan intet finne. Og slik er det overalt. Der hvor man har

geiter, er der også skog, men der, der hvor man ikke kan holde geiter bare for skogens skyld, finnes der ikke barskog. Når geitene holdes fjernet og de små brukere i de meieriløse bygder svelter med ei ku eller to som intet gir uten kaffefløyte og kanskje ca. 5-6 kilo smør i årets løp, venter på at det mirakel skal skje at barskogen skal skyte opp og gi dem valuta for sine savn, da synes alt å være i god gjenge i foregangslandet Norge.

Undres på om ikke stillingen for disse små brukere ville vært ganske annerledes om man hadde lært dem, hvorledes man best og billigst kan holde en flokk geiter og utvinne produkter av dem. Produkter som til dato har vist seg lettselgelig, og ikke bare det, men også lønnende. Geiteholdet gir nemlig sin mann en rimelig fortjeneste. Men det er arbeid med å holde geiter. Kvinnene får alltid noe å bestille, og dette ... kanskje ikke i vor tid. Men nedskriveren av disse linjer har ikke[?] vært i et hjem, hvor konen koker ost hver eneste dag fra mai måned til langt ut i november, og ennå får hun tid til å karde, binde og veve både ytter- og innerplagg til 8 barn pluss seg selv og mannen. Vevstolen står i kjøkkenet ved siden av komfyren, så hun skjøtter både det ene og det annet samtidig. Enda er også middagsmaten på bordet til rett tid, og de andre måltider også.

Jeg har aldri sett denne kone i dårlig humør, heller ikke på fart gårdene imellom. Hun passer sitt hus, og med dette er hun fornøyet og trives vel. Men jeg har også sett hus, hvor en kvinne som har å stelle for to mennesker pluss seg selv, ikke får tid til noe, ikke en gang tid til å stoppe sine egne strømper. Heller ikke får hun tid til å vaske opp koppene, men setter dem bort etter hvert måltid og får til slutt hjelp til å vaske op. På et sådant sted er det selvfølgelig umulig å øke arbeidet med geitehold og lignende.

Disse og likesinnede må få lov til å vandre i den armod, hvori de befinner seg, og i dette finner de også støtte fra offentlig hold. De venter på det store under at stekte duer skal fly inn i munnen på dem, akkurat som dem som ingen geiter kan holde for at skogen skal vokse.

Er nu disse geiter så meget verd? vil kanskje noen spørre.

Jo, de er det.

Jeg har nettopp i dag sett et regnskap for de tre siste år, som viser at det lønner seg å holde geiter. Det vil si, det lønner seg for dem som ikke regner seg og sine en uforholdsmessig høy daglønn. Men det er enkelte som gjør det også. Der er noen som har vært lønnstagere i den gylne tid, og som ennå

ikke har lært å regne med små tall og beskjedne inntekter. Disse får man sette ut av betraktning inntil videre. Men en gang tvinger den harde nødvendighet også disse til å regne beskjedent.

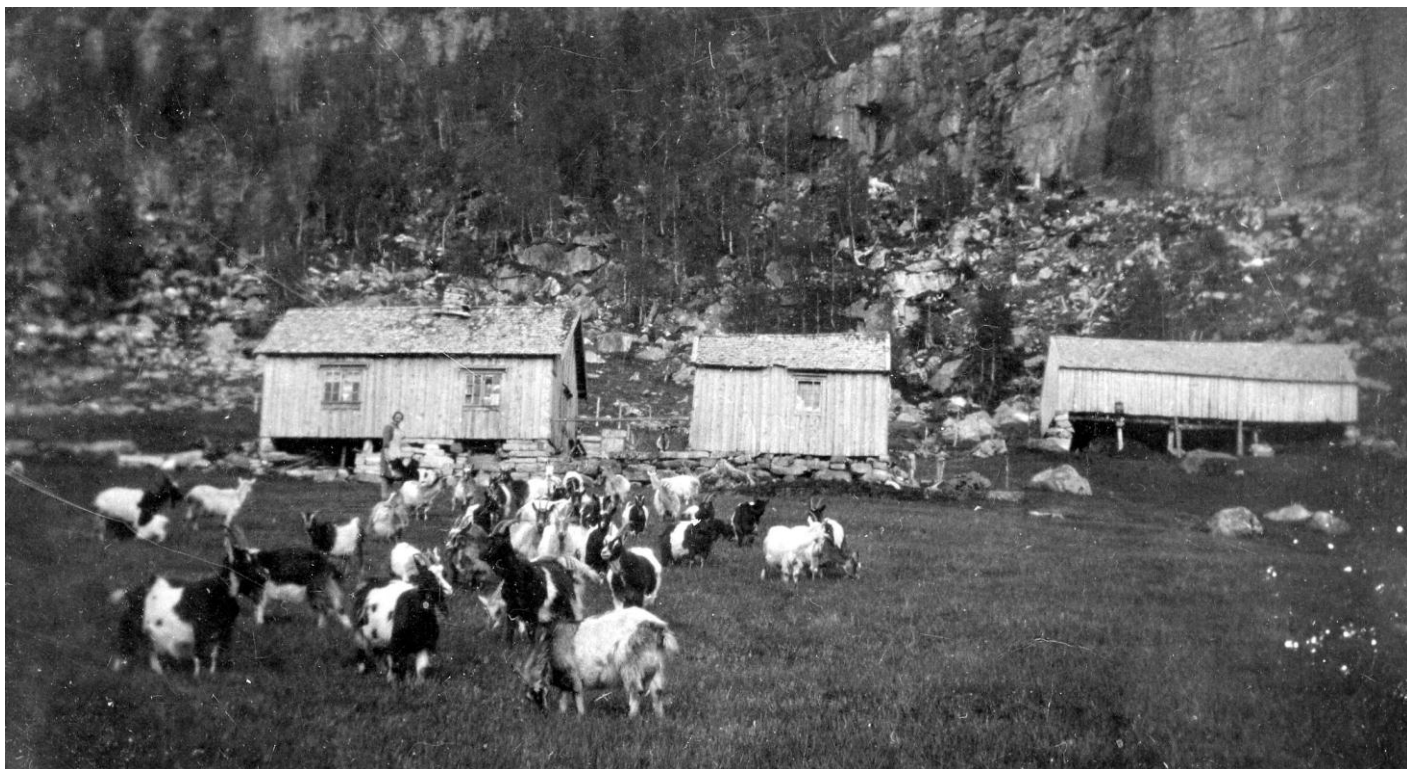
En ting er i alle fall sikker, at det regnskap jeg så, borger for lønnsomheten av geitehold, når det drives rasjonelt og man har en dyktig kvinne til å stelle med det. Men dette fordres.

Jeg skal ikke gå videre denne gang, men det er et stort spørsmål om det ikke ville lønne seg på mange mindre bruk å omlegge krøtterholdet i retning av økt

geitehold. Undres på om ikke dette ville rette på økonomien for mange.

Vi har en flokk statslønnede landbruksfunksjonærer som det skulle være maktpåliggende å rettlede folk. Men det er ytterst sjelden man ser noe fra det hold i dagspressen. De skulle dog vite at pressen er den talerstol, hvorfra ordene rekker lengst.

Kanskje vil noen nå ta opp denne tanken og utvikle den videre fra sakkynndig hold. Disse tanker er bare av en:

Gammelsetra i Bjørkaunet, Øyan

Erling Nergård har slekta fra Nergården i Fevåg som sønn av Ågot og Svend Nergård. Han har hatt sitt yrkesliv i Posten, og bor nå i Oppdal. Han har også skrevet om historia til heimgården, og det vil vi ta med neste år.

Postbefordring til Fosen fra Trondheim.

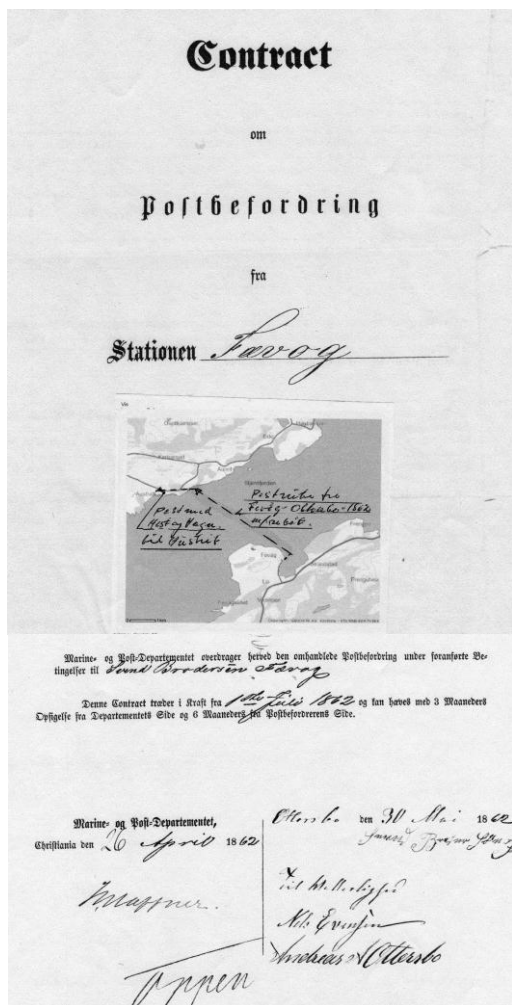
Av Erling Nergård

Min oldefar, gårdbruker og fisker Svend Brodersen Wilman, født 1825, død 1901, hadde postkontrakt med befordring av all post fra Fevåg til Ottersbo i Ørlandet i henhold til postkontrakt av 26. april 1862. Han var stamfar til Nergårds slekten i Fevåg.

Postbefordringen i Fosen fra 1. juli 1862, gikk fra Fevåg med robåt over Stjørnfjorden til Ottersbo og videre med hest/vogn- eller slede på vinterstid til Austrått postkontor på Ørlandet. Varigheten av

denne kontrakten er ikke nevnt. Hvordan posten ble befordret fra Trondheim til Fevåg er noe uklart.

De første poståpnere ved Austrått postkontor som er nevnt er cand.jur. Holterman i 1856 og husmann Nils Evensen Ottersboe fra 1.sept 1859. I følge kgl. res av 8.juni 1872, ble postkontoret ved Ottersbo, lagt ned fra 1.juli 1872. I stedet ble det opprettet et postkontor i Høybakken i Stjørna fra 19. juli 1871.

Kopi av kontrakten fra 1862

De videre opplysninger er fra Postmuseet på Maihaugen i Lillehammer, med sitat fra boken: «Skip og post i lokale ruter i Trøndelag», forfatter Tore Gjeldsvik.

Postransporten til Fosen og øvrige Utrøndelag, startet med dampskipet «George Cannig» i 1837. Senere med Nordlandsruten med statens dampskip «Prins Gustav» i 1838 (en typisk langdistanserute med få anløpssteder/stoppesteder). I Fosen ble bare Røberg, Beian og Vallersund anløpt.

I 1841 startet sydlige rute med anløp på Røberg, Beian og Aunøya. Først i 1849 startet dampskipene med å frakte post til Fosen. Mer permanent ordning for posttransport kom i gang fra 1865-67, med dampskipet «Innherred» og «Kong Oscar».

Ut fra disse opplysninger må en anta at posttransport fra Røberg ble ført landeveien til Rissa og videre til Fevåg med hestetransport. Videre med seks årers robåt om vinteren og fire årers robåt om sommer-høst over Stjørnfjorden til Ottersbo og til Austrått postkontor med hestetransport i 1862-67 i ca. 5 år.

Fra 1867 ble posttransporten med dampskip ført til Fosen i henhold til rutetabeller for båttransport fra 1867 og 1875. I en rutetabell fra 1867 (vinterrute), hadde dampskipet «Kong Oscar», avgang fra Trondheim på torsdager kl. 7.00 og stoppet ved Røberg, Høybakken, Austrått, Brekstad, Aunøya til Kyrksæterøra med retur neste dag.

En rutetabell fra 1. november 1875, viser at dampskipet «Nidaros» gikk i rute til og fra Ørlandet hver mandag med anløp på Røberg, Rissa, Selva, Beian, Brekstad, Høybakken til ytre Råkvåg og retur tirsdager kl. 7.00 fra ytre Råkvåg til Trondheim.

Mer permanent gods- og posttransport med skip på Trondheimsfjorden og Stjørnfjorden, kom i gang etter 1873 med Fosenbåtene. Dampskipet «Nidaros», bygd i 1873/74, var det første postførende skip fra 1874. Fra året 1905 ble det egne postekspeditører på ruteskipene.

I senere år ble det skipsanløp på flere steder av Fosenbåtene ved Trondheimsfjorden og Stjørnfjorden, med nesten daglig anløp fram til 1960 tallet.

Mye av gods- og posttransporten ble overført til biltransport på vei med oppretting av ferjetransport over Trondheimsfjorden fra 1955. En ordning som eksisterer også i dag.

Posten i Fevåg

Postutlevering ble opprettet 1. juli 1885. Personer som drev med handelsnæring og postekspedisjon i Fevåg, fra året 1885 og senere:

Fra 1. juli 1885	Handelsmann Helmer Hybertsen. Han var den første poståpner /bestyrer i Fevåg.
Fra 2. juli 1906	Dampskipsekspeditør/handelsmann Johan Dybhavn. Butikk i boligen Spetalen.
Fra 10. juni 1907	Konstituert postbestyrer G. Venes.
Fra 1. januar 1918	Gårdbruker og skipper, post og handelsmann Peder Skårstad.
Fra 1. januar 1928	Handelsmann og dampskipsekspeditør Hjalmar Odin Borgrevink Smevik.
Fra 1.mars-1950	Poståpner Alf Smevik
Fra 1. mars 1964	Poståpner Anna Aune Strand.

Postkontoret i 7110-Fevåg, ble nedlagt fra 18.mars 1997, overført som landpostbud under Rissa postkontor.

Aktiviteter i Heimbygdslaget i 2012

Gammeltida

Dette er møter vi vanligvis holder 2. onsdag i måneden. Tema, tid og sted står på heimesida vår stjorna.no. I 2012 har det vært følgende møter:

Jan - Innsamling av gammelt materiale

Feb - Gründere på Selnes

Mar - Dialektkveld

Apr - Fløyting og skogsarbeid

Okt - Handel i Sørfjorden

Nov - Dialektkveld

Des - Juletradisjoner

Første møte over jul er 9. januar kl. 18.00 på biblioteket på Mælan med tema handarbeid

Arrangement

9. juni var det åpning av Infotavla i Saga med hornmusikk, taler og grilling av laks. Nå er gammelbrua i Saga og Kleivabakken ferdig merket og oppusset. Stor takk til Vegvesenet og Lerøy for godt samarbeid.

28.- 29. juli Anno 1930 i Råkvåg er blitt en tradisjon for heimbygdslaget med utstilling, orienteringer mv.

8. sept. Kulturminnedag i Fevåg om møteplasser. Dette var et samarbeid med Coop Fevåg og Bestyrerboligen. Taler og grilling og mye folk.

Høsttur

I år gikk turen til Nordelva eller Stjørna som ga navnet til Stjørna. Været var bra og vi så på lakseplassene og den freda skogen og ikke minst den flotte naturen.

Merking av setre

Flere seterplasser er nå merket og innmålt. Det gjenstår enda noe for alle er med. Da skal vi legge ut en beskrivelse på heimesida.

Innsamling av bilder mv.

Vi har nå skannet flere tusen bilder og har startet med katalogisering. Gamle bilder er viktig kulturhistorie. Når de er digitalisert, er de enkle å

oppbevare. Derfor oppmoder vi alle om å ta vare på gamle bilder og la oss skanne dem så de blir bevart. Vi arbeider også med å få registrere gamle lagsprotokoller og papirer så de kan bli tatt vare på og lagret betryggende.

Grasrotandelen

Grasrotpengene betyr mye for laget. I 2012 ligger vi an til å få over kr. 9 000 fra 37 tippere.

GRASROT ANDELEN

Støtt oss med DIN grasrotandel!

Ved å tilknytte oss som din grasrotmottaker, vil vi få 5 prosent av alt du spiller for hos Norsk Tipping.

Klikk her for å lese om hvordan du tilknytter deg.

NORSK TIPPING